

Strategier for viden

Første rapport fra projektet om professionshøjskoler og erhvervsakademiers videngrundlag og videnomsætning

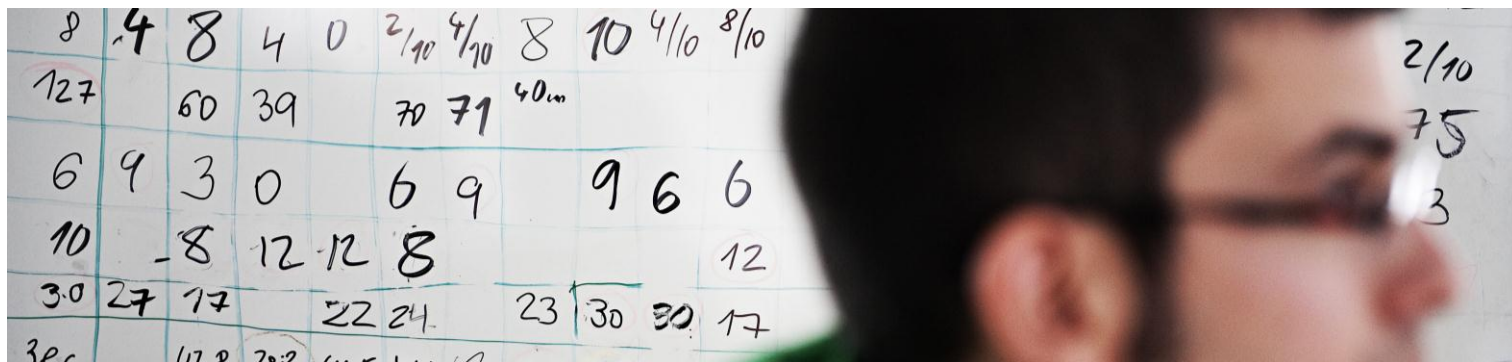

Strategier for viden

Første rapport fra projektet om professionshøjskolars og erhvervsakademiers videngrundlag og videnomsætning

Indhold

Resume	7
Det formelle styringsgrundlag	12
Begrebet udviklingsbaseret	18
Institutionernes visioner og strategier	23
Fokus i institutionernes strategier	35
Særlige muligheder og barrierer for et stærkt videngrundlag	40
Bilag: Regelgrundlag og særlige kilder	45

baserede videngrundlag til fælles. De to sektorer behandles derfor så vidt muligt samlet i publikationen.

De to sektorer dækker tilsammen det danske arbejdsmarkeds private og offentlige virksomheder, institutioner og organisationer bredt. Der er dog store forskelle mellem sektorerne, bl.a. med hensyn til fordelingen af uddannelser indenfor fagområder. Der er også store forskelle på, hvilke erhverv eller professioner uddannelserne - og dermed også institutionernes arbejde med videngrundlag og vidensomsætning - retter sig mod (se præsentationen af de to sektorer i tekstboksen side 9).

Mens projektet her i sin indledende fase har fokus på videnstrategier, vil der i projektets næste fase være fokus på konkrete eksempler på forskellige typer af faglige videncenter. Som led heri vil EVA i efteråret 2012 gennemføre casestudier af seks konkrete faglige videncenter. I starten af 2013 vil vi i den afsluttende rapport give en samlet vurdering af, hvordan videngrundlagsarbejdet praktiseres i sektorerne set i forhold til de politiske intentioner på området.

I foråret 2012 undersøgte Damvad for DEA, FTF og Professionshøjskolerne Rektorkollegium professionshøjskolerne potentiale for at bidrage til innovation i professioner og erhverv. Rapporten, *Professionshøjskolerne. Et potentiale for innovation*, pegede på, at professionshøjskolerne har et stort innovationspotentiale. Mens Damvads undersøgelse havde fokus på, hvordan ny viden kan tilføre værdi til professioner og erhverv og på institutionernes rolle i innovationsfremmesystemet, vil EVA's undersøgelse fokusere på, hvordan relevant viden omsættes i uddannelser og undervisning.

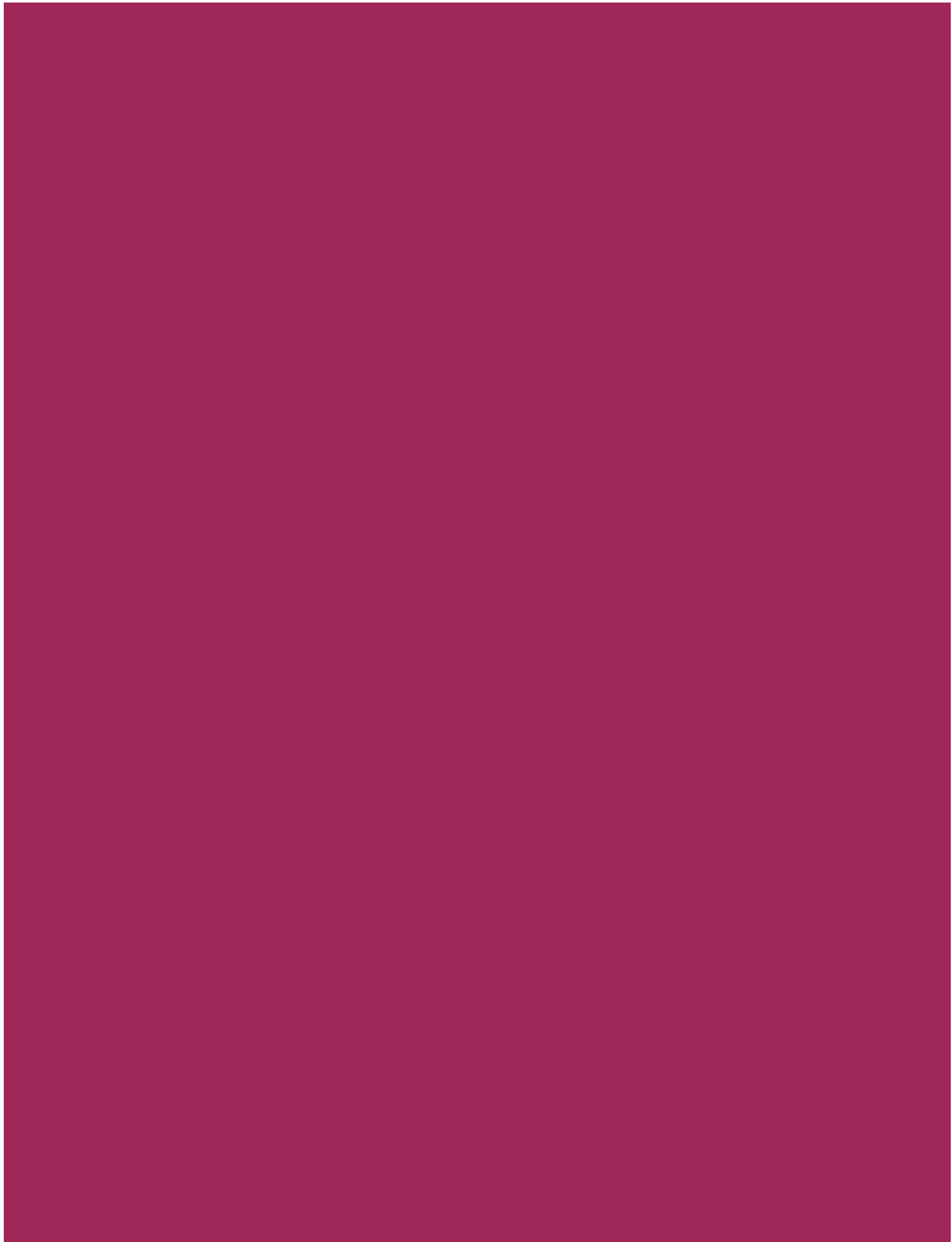
Der er nedsat en ekspertgruppe for projektet, der indgår i caseudvælgelsen og planlægningen af dataindsamlingen samt kvalificeringen af EVA's konklusioner. Ekspertgruppen består af:

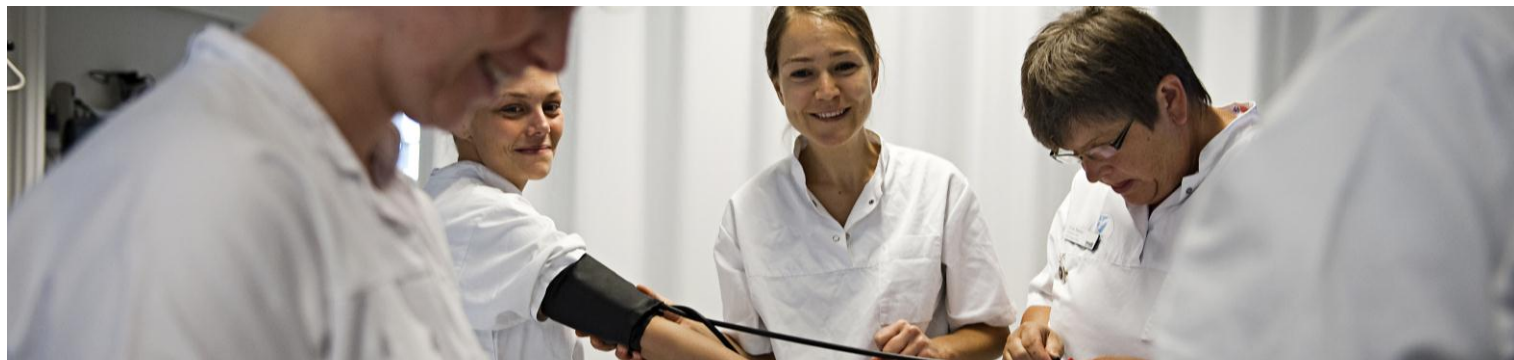
- Ola Fransson, programleder for Centrum for Professionsforskning ved Malmö högskola.
- Martin Lauth, tidligere direktør for FUHU/DEA/FBE, medlem af Rådet for Erhvervsakademiuddannelser og Professionsbacheloruddannelser.
- Susanne Lauth, oversygeplejerske og uddannelsesrådsformand på Vejle-Give Sygehuse.
- Jørgen Thorslund, uddannelsesdirektør på University College Lillebælt.
- Anne Mette Zachariassen, direktør for Højskolen for Design, Animation, Media og Business på VIA University College.

- Pernille Berg, videnchef på KEA Københavns Erhvervsakademi (fra august 2012).

Publikationen er udarbejdet af evalueringskonsulent Christina Laugesen og specialkonsulent Birgitte Thomsen (projektleder).

Projektbeskrivelsen og resultater af projektet kan læses her: <http://www.eva.dk/projekter/2011/arbejdet-med-videngrundlag-pa-erhvervsakademier-og-professionshøjskoler>.

Resume

De erhvervs- og professionsrettede videregående uddannelser omfatter både teori og praktik, og de er kendetegnet ved at være praksisnære uddannelser på et stærkt teoretisk og metodisk fundament. Uddannelserne skal efter loven have et videngrundlag, som skabes ved netop at integrere praksisviden og teoretisk viden.

For at skabe dette videngrundlag skal institutionerne vidende og samarbejde med professioner, erhverv og universiteter om at skabe ny viden. Institutionerne har både til opgave at omsætte denne viden i uddannelserne og at formidle den direkte til erhverv og professioner for at den kan anvendes i praksis.

Det særlige videngrundlag, institutionerne skal skabe, betegnes erhvervs- og professionsbaseret samt udviklingsbaseret.

Erhvervs- og professionsbaseret og udviklingsbaseret

Erhvervs- og professionsbaseret samt udviklingsbaseret betyder, at der er tale om viden, der tilfører værdi til

professioner og erhverv, og at den er baseret på både praksiserfaring, udvikling og forskning. Det centrale i begrebet er anvendelsesperspektivet, og derfor er relevans og behovsorientering væsentlige kvalitetsparametre for denne type viden.

Hvad angår den første del af begrebet "erhvervs- og professionsbaseret", er det relativt entydigt og henviser til uddannelsernes tætte relation til arbejdsmarkedet. Erhvervsakademierne og professionshøjskolerne, der har en lang tradition for at udbyde praksisnære uddannelser, har desuden stor erfaring at trække på her.

Men hvad angår begrebets anden del, "udviklingsbaseret", er der tale om et relativt nyt og ikke veldefineret begreb. Da man i 2008 introducerede begrebet udviklingsbaseret til erstatning for det tidligere begreb "forskningstilknytning", var det væsentlige nye i begrebet et stærkt fokus på forskningssamarbejde og selve samspillet mellem de forskellige aktører – uddannelsesinstitutioner, erhverv/professioner og forskningsinstitutioner – i videnproduktionen. Uden reel gensidig videnud-

SÆRLIGE KENDETEGN VED VIDENGRUNDLAGET "ERHVERVS- OG PROFESSIONSBASERING SAMT UDVIKLINGSBASERING"

- Viden skal være anvendelsesorienteret i forhold til professioner og erhverv.
- Praksisviden fra professioner og erhverv skal bringes aktivt i spil for at sikre, at anvendt forskning og udvikling er relevant og anvendelig for målgruppen.
- Relevant viden skabes gennem videndeling og samarbejde mellem praksis, uddannelser og forskning.
- Da anvendelsesperspektivet er centralt, er relevans og behovsorientering væsentlige kvalitetsparametre. Bruges og slutbruges vurdering er central.

veksling mellem praksis, uddannelser og forskning vil det ikke være sandsynligt, at der udvikles viden og løsninger, der tilfører professioner og erhverv særlig værdi.

Med begrebet udviklingsbaseret blev det således en ambition, at viden fra de forskellige kilder - praksis, uddannelse og relevant forskning - integreres, og at der gennem dette samspil af viden skabes ny anvendelsesorienteret viden. Der blev sat fokus på, at udvikling af anvendelsesorienteret viden fordrer tætte samspil med dem, som viden udvikles for og til.

Hvad angår forskning, har de professions- og erhvervsrettede institutioner ikke pligt til selvstændigt at forske, men skal samarbejde med universiteter strategisk og konkret om at skabe forskningsviden, som er relevant for professioner og erhverv. Netop samspillet mellem aktørerne ses som en vigtig forudsætning for at skabe relevant anvendt forskning og udvikling.

I den ministerielle definition af forskning og udvikling tages udgangspunkt i OECD's officielle internationale definition af anvendt forskning og udvikling. Mens klassisk forskningsviden er kendetegnet ved at skabe viden og forståelse uden nogen bestemt anvendelse i sigte, er anvendt forskning og udvikling kendetegnet ved at tjene identificerbare formål og behov.

Institutionernes visioner og strategier

Videngrundlaget tegner professionshøjskolerne og erhvervsakademiernes særlige profil og virke, og det udgør derfor også et centralt omdrejningspunkt for mere overordnede institutionsstrategier. Ser man nærmere på institutionernes strategier for videngrundlag, får man derfor et indblik i, hvor de to ret nyetablerede sektorer befinder sig i deres institutionsdannelse.

Professionshøjskolerne har en klar vision om i øget omfang at bedrive anvendt forskning og udvikling som middel til at skabe bedre uddannelser og praksis. Erhvervsakademiene har en klar vision om at skabe stærke, selvstændige erhvervsakademier, der matcher fremtidens vækst- og velfærdsstrategi. Sektorens egne formuleringer af visioner afspejler således de politiske visioner bag videngrundlaget.

Begge sektorer prioriterer strategisk at opbygge partnerskaber som en vej til at styrke samarbejdet om udviklingsviden og som en vej til at styrke samarbejdet med universiteter. Institutionerne har også fokus på at sikre en hensigtsmæssig intern organisering og på kapacitetsopbygning.

Nogle af professionshøjskolerne uddyber, hvordan de ser deres særlige rolle i forhold til universiteternes forskning. De redegør for, at de prioriterer opbygning af stærke faglige videnmiljøer højt, fordi universiteter kun i meget begrænset omfang udfører anvendt forskning i de emner, der relaterer sig til netop professionsuddannelsernes kerneområder, fx sygepleje, radiografi og undervisningsmidler. Professionshøjskolerne ser derfor opbygning af stærke faglige videnmiljøer på professionshøjskolerne - bl.a. gennem ph.d.-uddannelsesforløb og gennem etablering af partnerskaber med professioner, erhverv, og forskningsinstitutioner - som en vej til at skabe anvendt forskningsviden, som universiteterne ikke dækker.

Fokus i institutionernes strategier

Institutionernes arbejde med videngrundlag foregår med forskellige tilgange og opfattelser af egen rolle i videnarbejdet, som spænder fra at indhente viden fra eksterne kilder til selvstændigt at initiere partnerskaber og samarbejder om at skabe ny viden.

Da professionshøjskoler og erhvervsakademier for år tilbage fik videnarbejde som en lovpligtig opgave, var der særlig fokus på at etablere videncentre. I dag ser man, at institutionerne videreudvikler videncentrebegrebet og i stigende grad satser på at gå på to ben: Man søger at være et videncentre ved at have undervisnings- og videnskabende aktiviteter tæt forbundet. Og man prioriterer at have nationale videncentre, fordi de er særligt velegnede som ramme for tværinstitutionelle samarbejder om at skabe relevant og anvendelig viden.

Særlige muligheder og barrierer for et stærkt videngrundlag

Institutionerne fremhæver deres særlige praksisnære position i forhold til arbejdsmarkedet og deres viden og erfaringer som et væsentligt afsæt for at kunne bidrage til udvikling og vækst.

Mulighederne for at udvikle stærke videnmiljøer ses især i, at institutionerne i dag er etableret som relativt store, fagligt brede institutioner med gode forudsætninger for strategisk ledelse. De professions- og erhvervsrettede institutioner har desuden opbygget særlige erfaringer med at bringe viden fra de forskellige aktører i spil og i samarbejde udvikle ny relevant anvendelsesorienteret viden.

Barriererne for at udvikle stærke videnmiljøer ses især i de rammebetingelser, institutioner er givet i det formelle styringsgrundlag. På en række punkter peger institutionerne på et uudnyttet potentiale for, at de kan videreudvikle deres videnmiljøer.

Potentiale i anvendt forskning tæt på uddannelserne

Da begrebet udviklingsbaseret i 2008 erstattede det tidligere anvendte begreb forskningstilknytning, var den politiske intention, at universiteter og professions- og erhvervsrettede institutioner skulle samarbejde i øget omfang om videndeling og videnudvikling. Indførelse af begrebet udviklingsbaseret har dog ifølge professionshøjskolerne ikke løst problemerne med barrierer for reelt samarbejde i den videregående uddannelsessektor.

Problemet forstærkes ifølge nogle professionshøjskoler af, at forskningen samtidig er meget begrænset inden for flere professionsområder. Det kan desuden være et problem, at den forskning, der gennemføres, ikke er tilstrækkelig anvendelsesorienteret og relevant, fordi den gennemføres på for stor afstand af de uddannelser og professionsudøvere, som skal anvende resultaterne.

Professionshøjskolerne peger på, at det vil være et skridt i den rigtige retning at indføre lige og gensidigt forpligtende lovkrav om samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler. Mens professionshøjskolerne og erhvervsakademierne er forpligtet til aktivt at samarbejde med universiteterne, har universiteterne ikke en tilsvarende forpligtelse. Men samtidig argumenterer de for, at et lovkrav om samarbejde ikke i sig selv vil sikre, at der vil ske forskning i, med og for praksis, fordi professionshøjskoler deltager i at opbygge anvendelsesorienterede forskningsmiljøer grundlæggende er i et afhængighedsforhold til universiteterne.

Potentiale i mere tydelig rolle

Ifølge professionshøjskolesektoren indebærer begrebet udviklingsbaseret vanskeligheder med at opnå den anerkendelse, som skal til for at indgå i vigtige samarbejdsrelationer om udvikling af professionsviden både i nationale og i internationale sammenhænge.

Begrebet udviklingsbaseret er ikke på samme måde som forskningsbaseret et begreb, som i sig selv rummer en bestemt anerkendelse. Der er ikke etableret et særligt meriteringssystem for den viden, som de professions- og erhvervsrettede institutioner skal producere, og videnproduktionen skal heller ikke nødvendigvis vurderes efter forskningsmæssige eller andre anerkendte kriterier.

Udviklingsbaseret er et særligt dansk begreb, og det forstærker ifølge professionshøjskolerne problemet med, at deres rolle er utydelig.

Selve den binære struktur genfindes i nogle af de lande, Danmark almindeligvis sammenligner sig med, i form af

en opdeling med højskoler og universities of applied sciences, som udbyder professions- og erhvervsrettede uddannelser og udfører anvendt forskning og udvikling, og en universitetssektor, som udbyder uddannelser og varetager forskning inden for traditionelle universitære faglige discipliner. Det gælder fx Holland. Men i de lande kan eller skal de videregående uddannelsesinstitutioner alle selvstændigt udføre forskning, som skal leve op til almindelige forskningskriterier.

Potentiale i forudsigelige rammer og langsigtet finansieringsstrategi

Videnarbejdets primære finansieringskilde er midlertidige politisk afsatte puljemidler og/eller skal hentes fra uddannelses- og velfærdsmidlerne. Institutionerne fremhæver, at midlernes midlertidige karakter er en meget væsentlig barriere for strategisk ledelse og kapacitetsopbygning. Det gør det vanskeligt at iværksætte langsigtede udviklingstiltag og sikre den kontinuitet, der skal til for at opbygge stærke faglige vidensmiljøer. I begge sektorer påpeges, at opgaven med at opbygge stærke vidensmiljøer netop fordrer en langsigtet finansieringsstrategi.

DE ERHVERVS- OG PROFESSIONSRETTEDE INSTITUTIONER

Erhvervsakademierne

Erhvervsakademi Sjælland
Københavns Erhvervsakademi (KEA)
Erhvervsakademiet Copenhagen Business
Erhvervsakademi Lillebælt
Erhvervsakademi Kolding
Erhvervsakademi Sydvest
Erhvervsakademi MidtVest
Erhvervsakademi Aarhus
Erhvervsakademi Dania

Antal studerende

18.500 studerende på erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser

Institutionsstørrelser

De enkelte erhvervsakademier har et årligt optag på mellem 375 og 1.770 studerende.

Uddannelsesudbud

(pct. og antal studerende, opført efter størrelse)

- Økonomisk-merkantile område, EA (37 %, 6.834)
- It-faglige område, EA (22 %, 4.069)
- Tekniske område, PB (10 %, 1.831)
- Økonomisk-merkantile område, PB (8 %, 1.396)
- Tekniske område, EA (7 %, 1.210)
- Bio- og laboratorieteknik, EA (6 %, 1.194)
- Medie, kommunikation, it mv., PB (5 %, 901)
- Design, EA (3 %, 626)
- Sundhed, PB (2 %, 403)

Mindre fagudbud er udeladt.

Kilde: UVM's Databank (2010) og Den koordinerede Tilmelding (2012).

Professionshøjskolerne

Professionshøjskolen UCC
Professionshøjskolen Metropol
University College Sjælland
University College Lillebælt
University College Syddanmark
VIA University College
University College Nordjylland

Antal studerende

61.600 studerende på erhvervsakademi- og Professionsbacheloruddannelser

Institutionsstørrelser

De enkelte professionshøjskoler har et årligt optag på mellem 1.748 og 5.447 studerende.

Uddannelsesudbud

(pct. og antal studerende, opført efter størrelse)

- Pædagogik, PB (45 %, 27.484)
- Sundhed, PB (30 %, 18.374)
- Tekniske område, PB (9 %, 5.790)
- Samfunds-faglige område, PB (7 %, 4.006)
- Medie, kommunikation, it mv., PB (3 %, 2.071)
- Design, EA (2 %, 961)
- Økonomisk-merkantile område, PB (1 %, 653)
- It-faglige område, EA (1 %, 314)
- Bio- og laboratorieteknik, EA (1 %, 357)

Mindre fagudbud er udeladt.

Det formelle styringsgrundlag

De erhvervs- og professionsrettede videregående uddannelser omfatter både teori og praktik, og de er kendetegnet ved at være praksisnære uddannelser på et stærkt teoretisk og metodisk fundament. Uddannelserne skal efter loven have et videngrundlag, som skabes ved netop at integrere praksisviden og teoretisk viden. For at skabe dette videngrundlag skal institutionerne videndele og samarbejde med professioner, erhverv og universiteter om at skabe ny viden. Institutionerne har både til opgave at omsætte denne viden i uddannelserne og at formidle den direkte til erhverv og professioner for at den kan anvendes i praksis. Det særlige videngrundlag, institutionerne skal skabe, betegnes erhvervs- og professionsbaseret samt udviklingsbaseret.

Udviklingsbaseret og forskningsbaseret

Det kendetegner det danske videregående uddannelsessystem, at det har en binær struktur med et professions- og erhvervsrettet område med professionshøjskoler og erhvervsakademier og et universitetsområde. Professionshøjskoler og erhvervsakademier udbyder praksisnære uddannelser med et videngrundlag, som betegnes erhvervs- og professionsbaseret samt udviklingsbaseret, mens universiteterne udbyder uddannelser med forskningsbaseret som videngrundlag (se figur 1).

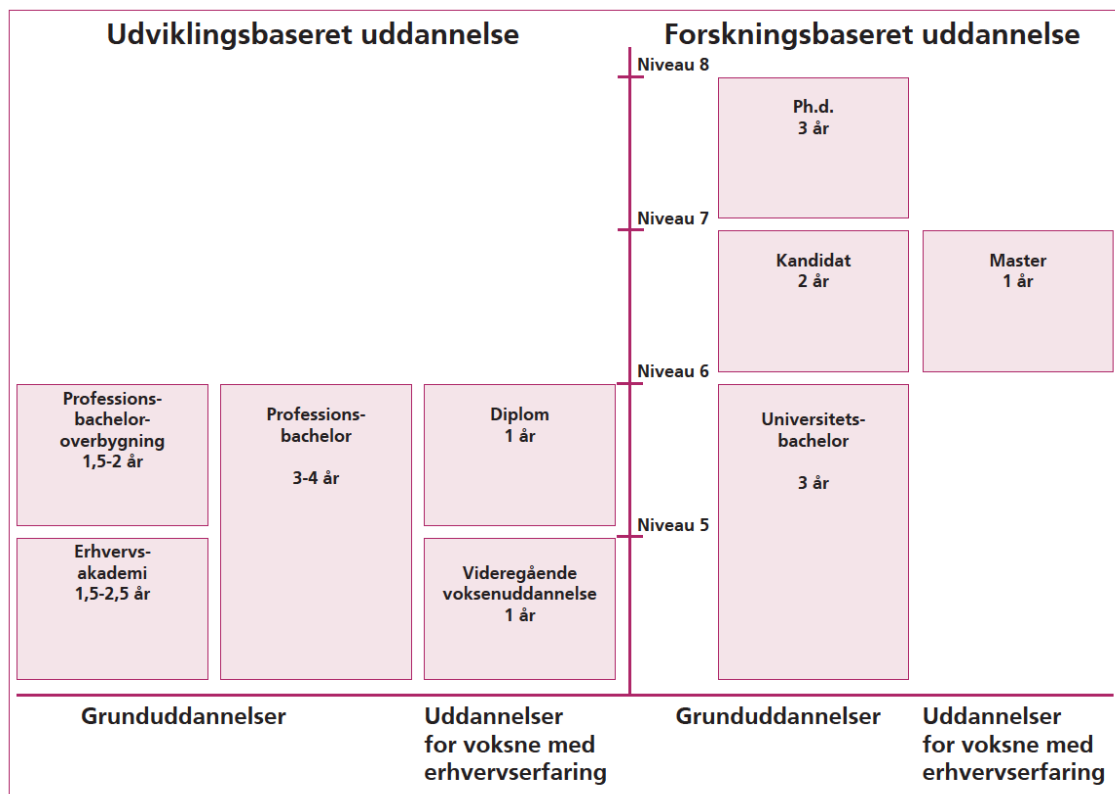
På universiteterne er underviserne forpligtede til at gennemføre og publicere forskning på internationalt niveau med det formål at tilvejebringe ny viden. De professions- og erhvervsrettede institutioner har ikke til opgave selvstændigt at forske, men at være såkaldt udviklingsbaserede i relation til profession og erhverv og i relation til forskning. Institutionerne skal samarbejde med professioner, erhverv og universiteter om at udveksle viden og skabe ny viden.

Med udviklingsbaseret refereres til den type anvendelsesorienteret viden, der skabes, når man søger at opfylde erhvervs og professioners behov for relevant viden og nye løsninger, fx metoder, redskaber eller produkter, som kan implementeres direkte i praksis. Det kan være viden, der ligger i forlængelse af gældende praksis på arbejdsområdet, og det kan være viden, som udfordrer og udvikler hidtidig praksis. Det særlige kendetegn ved denne viden er anvendelsesperspektivet for erhverv og professioner.

Institutionerne skal både uddanne og skabe viden

Professionshøjskoler og erhvervsakademier skal efter lovgivningen¹ både uddanne dimittender til arbejdsmarkedet og udføre udviklingsarbejde, varetage videncenter-

¹ Erhvervsakademiernes og professionshøjskolernes arbejde med videngrundlag er reguleret i institutionslove og en fælles uddannelseslov. Der er tale om disse love og tilhørende lovforslag og bekendtgørelser (se bilag), når der i teksten henvises til uddannelsesloven, institutionslovene mv.

Figur 1: Det videregående uddannelsessystem

Bemærk: Uddannelser for voksne med erhvervserfaring tilrettelægges typisk over to år på deltid.

funktioner og bidrage til erhvervenes regionale og nationale udvikling og vækst.

”(Institutionerne, red.) skal bl.a. gennem nationalt og internationalt samarbejde samt viden- og kompetenceudvikling bidrage til regional og national udvikling og vækst af erhverv og professioner, herunder i udkantsområder.” (Institutionslovene, § 5).

”Formålet er på den ene side at sikre kvaliteten af uddannelserne og den faglige udvikling og på den anden side, at institutionerne bidrager til vækst og velfærd ved at forbedre offentlige og private virksomheders mulighed for omstilling, kvalitetsudvikling og innovation. (...) Et erhvervsakademi/en professionshøjskole skal gennem sine uddannelser og øvrige aktiviteter bidrage til kvalitetsudvikling og innovation af processer, organisationer og ydelser.” (Institutionslovforslagenes bemærkninger til § 5).

Foruden regelgrundlaget reguleres institutionernes arbejde med videngrundlag og videnomsætning gennem de udviklingskontrakter, som institutionerne har indgået med ministeriet². Videngrundlaget for de enkelte uddannelser kvalitetssikres desuden gennem akkrediteringssystemet. EVA har uddybet det samlede formelle styringsgrundlag i et baggrundsnotat, som kan findes på EVA’s hjemmeside³.

I det følgende uddybes de politiske intentioner bag begreberne erhvervs- og professionsbaseret samt udviklingsbaseret, som de kan udledes af lovgivningen og lovbemærkninger.

² Professionshøjskolerne og erhvervsakademierne skiftede i 2011 ressortministerium fra Undervisningsministeriet til Ministeriet for Forskning, Innovation og Videregående Uddannelser. I publikationen anvendes blot betegnelsen ministeriet.

³ Baggrundsnotat om det formelle styringsgrundlag for erhvervsakademier og professionshøjskoler arbejde med videngrundlag og videnomsætning kan findes her: <http://www.eva.dk/projekter/2011/arbejdet-med-videngrundlag-pa-erhvervsakademier-og-professionshøjskoler/download-materiale>.

Institutionernes særlige forudsætninger skal bringes i spil

Professionshøjskoler og erhvervsakademier har en række særlige forudsætninger for at løse de opgaver, der er forbundet med det særlige videngrundlag.

Institutionerne har historisk haft en stærk tradition for at udføre deres uddannelsesopgave i samarbejde med erhverv og professioner. De erhvervs- og professionsrettede videregående uddannelsers er netop kendetegnet ved, at de skal være praksisnære på et stærkt teoretisk og metodisk fundament. De uddanner hverken til et håndværk eller en teoretisk disciplin, men skal derimod integrere praksisviden og teoretisk viden for at skabe uddannelsestypens særlige videnprofil. De samarbejdsrelationer, som institutionerne har etableret med hensyn til løsningen af uddannelsesopgaven, giver derfor et særligt potentiale for at udfylde rollen og have "fingeren på pulsen" i forhold til arbejdsmarkedet og udvikle ny fælles viden, nye kompetencer og nye løsninger som svar på erhvervenes og professionernes udviklingsbehov.

Det er heller ikke nyt for erhvervsakademierne og professionshøjskolerne at være udviklingsorienterede. Forsøgs- og udviklingsarbejde på institutionerne har gennem årtier har været en del af den løbende udvikling af uddannelserne⁴. Siden 2000 har det været et lovfæstet krav, at professionsbacheloruddannelserne skal tage afsæt i den nyeste forskning på universiteterne. Institutionerne fik samtidig en selvstændig rolle som producent og formidler af viden inden for deres uddannelsesfelt. I 2008 blev det særlige videngrundlag karakteriseret ved erhvervs- og professionsbaseret samt udviklingsbaseret introduceret som led i opfølgningen på regeringens globaliseringsstrategi.

Viden skal være anvendelig for professioner og erhverv

Det er professionerne og erhvervene, der er målgruppen for den viden, som professionshøjskoler og erhvervsakademier skal skabe i deres udviklings- og videncenterfunktion. Formidlingen af viden til professioner og erhverv skal ske på to måder:

- Viden skal bringes ind i uddannelserne og undervisningen, så de færdiguddannede dimittender har ny viden og relevante og opdaterede kompetencer med ud på arbejdsmarkedet
- Institutionen skal formidle viden direkte til professioner og erhverv.

⁴ Undervisningsministeriet, 2009: Rapport om udviklingsbaseret i de videregående uddannelser.

Kravene baserer sig på en forventning om, at erhvervene og professionerne omvendt bidrager til institutionernes arbejde med videngrundlag, bl.a. gennem konkret samarbejde og vidennetværk.

Institutionerne skal skabe, dokumentere og formidle viden

Både erhvervsakademier og professionshøjskoler har en forpligtelse til at varetage videncenterfunktioner, som bl.a. består i, at de skal fungere som udviklings- og videncentre inden for de fagområder, hvor de udbyder uddannelser.

Institutionerne har som nævnt udviklingsarbejde som en selvstændig opgave. Det er samtidig et krav, at institutionerne samarbejder med universiteterne strategisk og konkret og med de professioner og erhverv, som institutionens uddannelser retter sig imod.

"Formålet med at udføre udviklingsarbejde er på systematisk vis at skabe, dokumentere og formidle anvendelsesorienteret viden med relevans for erhverv og professioner." (Uddannelseslovforslagets bemærkninger til § 1, stk. 2).

Videngrundlaget skal være baseret på tre typer af ny viden

Alle institutionens enkelte uddannelser skal være:

- *Erhvervs- og professionsbaserede*
Uddannelsesudbuddet skal være baseret på viden om centrale tendenser på uddannelsernes beskæftigelsesområder. Denne viden kan institutionen fx få gennem samarbejde med eller undervisning af praktikere i efter- og videreuddannelsesregi, via udbuddets kontakt med videncentre eller viden om videncenteraktiviteter og/eller via kurser og praksisorienterede temadage, deltagelse i netværk mv.
- *Udviklingsbaserede i relation til erhverv og profession*
Uddannelsesudbuddet skal være baseret på viden fra forsøgs- og udviklingsarbejde, som kan kvalificere erhvervs- eller professionsudøvelsen i praksis. Det kan fx være udvikling af nye redskaber, produkter og metoder, som kan anvendes direkte af erhvervene og professionerne, eller som er rettet mod deres brugere.

At videngrundlaget er erhvervs-/professionsrettet, indebærer, at der er tale om viden af faglig karakter, og at det skal have erhverv og profession som målgruppe. Kravet til udviklingsbaseret omhandler der-

for ikke i sig selv pædagogisk udvikling, fx af undervisningsforløb eller pædagogisk kompetenceudvikling af undervisere, selv om det kræver stor bevidsthed om undervisnings- og arbejdsformer at lykkes med at integrere praksisviden og teori i samlede undervisningsforløb.

- *Udviklingsbaserede i relation til forskningsviden*
Uddannelsesudbuddet skal være baseret på ny forskningsviden, som kan kvalificere erhvervs- eller professionsudøvelsen i praksis. Denne viden kan fx skabes gennem undervisernes deltagelse i forsknings- og udviklingsprojekter i samarbejde med forskningsinstitutioner eller gennem deltagelse i konferencer, netværk og andre former for videnudveksling med forskningsinstitutioner.

Bemærk, at alle tre typer af viden meget tydeligt orienterer sig mod anvendelse i erhverv og professioner, fordi erhvervs- og professionsbaseret er et overordnet kendetegn ved videngrundlaget.

I uddannelsesakkrediteringerne bliver det vurderet, om de tre typer af viden – viden om praksis, og praksisnær udviklingsviden og forskningsviden – alle indgår i den enkelte uddannelses samlede videngrundlag. I akkrediteringskriterierne er det yderligere specificeret, at de konkrete undervisere ved de enkelte uddannelser skal være opdaterede med relevant ny viden, og at denne viden anvendes til opdatering af uddannelsernes indhold og løbende inddrages i undervisningen.

Institutionerne skal sammenstykke finansieringen

Professionshøjskolernes og erhvervsakademiernes mulige kilder til finansiering af arbejdet med videngrundlag og videnomsætning omfatter:

- politisk afsatte midler til formålet (globaliseringsmidler, tidsbegrænset i 2007-2012).
- eksterne midler, herunder puljemidler som fx EU-midler og regionale midler, medfinansiering fra eksterne deltagere og indtægtsdækket virksomhed.
- uddannelsesstatstilskud.

Globaliseringsmidlerne stammer fra en særlig pulje, som blev afsat i forbindelse med den politiske aftale om globalisering i 2006, og som bortfalder med udgangen af 2012. På det erhvervs- og professionsrettede uddannelsesområde er der ikke afsat en basisbevilling til videnarbejdet ligesom på universitetsområdet.

Professionshøjskolernes arbejde⁵ med videngrundlag og -omsætning er i dag i høj grad finansieret gennem globaliseringsmidler. I 2012 blev der bevilget 66 mio. kr. til systematisk videnarbejde på professionshøjskolerne. Institutionerne henter desuden selv en stor finansieringsandel ind gennem eksterne midler i form af medfinansiering fra eksterne samarbejdspartnere i forsknings- og udviklingsaktiviteter, indtægtsdækket virksomhed eller eksterne puljer. Den eksterne finansiering udgjorde i 2010 157 mio. kr., dvs. mere end det dobbelte af globaliseringsmidlerne.

Erhvervsakademierne⁶ modtager ikke en tilsvarende bevilling til systematisk videnarbejde og skal finansiere videnarbejdet gennem uddannelsesstatstilskud og som professionshøjskolerne søge eksterne kilder. Erhvervsakademiernes eksterne finansiering udgjorde i 2010 39 mio. kr.

Begge sektorer modtager desuden globaliseringsmidler til andre, tilgrænsende formål: I 2012 modtager professionshøjskolerne⁷ samlet set 301 mio. kr., hvoraf de 235 mio. kr. er bevilget til kvalitetsløft af uddannelserne og en styrket sammenhæng mellem teori og praksis samt styrkelse af praksisviden og studiestartsforløb. Erhvervsakademierne⁸ modtager i 2012 29 mio. kr. til at styrke kvalitet, faglighed og sammenhæng mellem teori og praksis.

Der skal være en klar vidensprofil

I lovgivningen er der lagt vægt på at tydeliggøre erhvervsakademiuddannelsernes og professionsbacheloruddannelsernes fælles profil som erhvervs- og professionsrettede uddannelser med et videngrundlag med fælles karakteristika.

”Den foreslåede formålsbestemmelse tydeliggør erhvervsakademiuddannelsernes og professionsbacheloruddannelsernes fælles formål og karakteristika med henblik på at styrke de professionsrettede videregående uddannelsers profil i det samlede uddannelsesbillede.”
(Uddannelseslovforslagets bemærkninger til § 1, stk. 2).

Erhvervsakademiuddannelserne og professionsbacheloruddannelserne er uddannelser på forskellige niveauer (jf.

⁵ Undervisningsministeriet, 2011: *Statusrapportering 2011 for udviklingskontrakter 2010-12*.

⁶ Undervisningsministeriet, 2011: *Statusrapportering 2011 for udviklingskontrakter 2010-12*.

⁷ Professionshøjskolernes Rektorkollegium, 2011.

⁸ Aftale mellem Regeringen (Venstre og Konservative), Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Radikale Venstre om udmøntning af midler til de videregående uddannelser 2010-2012.

figur 1), og det afspejles bl.a. i, at der på nogle punkter er forskellige formelle krav. Det gælder bl.a. krav til undervisernes kompetencer. I 2009 blev der for begge uddannelsesniveauer fastlagt krav om, at undervisernes formelle uddannelsesbaggrund er mindst ét niveau højere end hos de dimittender, de uddanner. Det betyder, at kravet til undervisere på erhvervsakademiuddannelser er bachelorniveau, mens kravet på professionsbacheloruddannelserne er kandidatniveau. EVA's akkrediteringer af en række erhvervsakademiuddannelser viser dog, at underviserne i praksis langt overvejende er uddannet på kandidatniveau.

Ser man på institutionerne, varetager begge sektorer uddannelser både på erhvervsakademiniveau og på professionsbachelorniveau. Alligevel er der på flere punkter forskellige rammebetingelser for videnarbejdet i de to institutionssektorer. For erhvervsakademierne er kravene om direkte samarbejdsrelationer med universiteter formuleret mindre konkret end kravene til professionshøjskolerne, og samarbejdet med andre forskningsinstitutioner er ikke obligatorisk. Til gengæld er det et krav til erhvervsakademier, der vil udbyde uddannelser på bachelorniveau, at man har indgået et formelt partnerskab med en professionshøjskole. En anden forskel gælder tilskuddene til videnarbejdet. Som beskrevet ovenfor er der en betydelig forskel i omfanget af de globaliseringsmidler, man har givet til de to sektorer.

Begrebet udviklingsbaseret

Erhvervs- og professionsbaseret samt udviklingsbaseret forudsætter, at viden tilfører værdi til professioner og erhverv. Det centrale i begrebet er anvendelsesperspektivet, og derfor er relevans et væsentligt kvalitetsparameter. Mens klassisk forskning er kendetegnet ved at skabe viden og forståelse uden nogen bestemt anvendelse i sigte, er anvendt forskning og udvikling kendetegnet ved at tjene identificerbare formål og behov. I den ministerielle definition af forskning og udvikling tages udgangspunkt i OECD's officielle internationale definition af anvendt forskning og udvikling. Videns anvendelsesorienterede karakter betyder, at viden ikke kan skabes uden et tæt samspil med dem, som viden er udviklet for og til. Uden videndeling og samarbejde mellem praksis, uddannelser og forskning vil det ikke være sandsynligt, at der skabes viden og løsninger, som er relevante og anvendelige for professioner og erhverv i praksis.

Det særlige kendetegn ved videngrundlaget "erhvervs- og professionsbaseret samt udviklingsbaseret", som det kan udledes af lovgrundlaget, er anvendelsesperspektivet. Kort sagt udvikles viden for og i et mere eller mindre tæt samarbejde med erhverv og professioner.

Hvad angår den første del af begrebet "erhvervs- og professionsbaseret", er det relativt entydigt og henviser til uddannelsernes tætte relation til arbejdsmarkedet. Erhvervsakademierne og professionshøjskolerne, der har en lang tradition for at udbyde praksisnære uddannelser, har desuden stor erfaring at trække på her.

Men hvad angår begrebets anden del, "udviklingsbaseret", er der tale om et relativt nyt og ikke veldefineret begreb. Nogle elementer var dog allerede kendte, da begrebet blev indført. Det gælder bl.a. institutionernes selvstændige rolle som videnproducent og –formidler. Kravene om at være udviklingsorienteret og at inddrage

både forskningsviden og praksisviden i videngrundlaget var heller ikke nye.

Alligevel er der lagt nye betydninger og særlige intentioner ind i begrebet udviklingsbaseret. Det nye i begrebet udviklingsbaseret er et stærkt fokus på forskningssamarbejde og selve samspillet mellem de forskellige aktører – uddannelsesinstitutioner, erhverv/ professioner og forskningsinstitutioner i videnproduktionen. Tankegangen er, at der ikke kan skabes tilstrækkelig relevant og behovsorienteret viden for erhverv og professioner, hvis udvikling- og forskningsviden produceres af nogen i én sammenhæng og derefter skal samles op og anvendes af andre i en anden sammenhæng.

Hvad angår forskning, har de professions- og erhvervsrettede institutioner ikke pligt til selvstændigt at forske, men skal samarbejde med universiteter strategisk og konkret om at skabe forskningsviden, som er relevant for professioner og erhverv. Netop samspillet mellem aktø-

terne ses som en forudsætning for at skabe anvendt forskning og udvikling, som har værdi for erhverv og professioner.

Nedenfor er det uddybet, hvilken type aktiviteter der indgår i forskning og udvikling ud fra den officielle definition. Derefter ses nærmere på, hvordan videnuviklingsprocesser tænkes at ske gennem videndeling og samarbejde mellem aktørerne.

Definition af forskning og udvikling

I ministeriet har man defineret forsknings- og udviklingsaktiviteter i forbindelse med institutionernes udviklingskontrakter⁹, hvor udviklingsbaseret og produktion af ny viden indgår som et indsatsområde.

Definitionen tager udgangspunkt i den officielle internationale definition af forskning og udvikling fastlagt af OECD i den såkaldte Frascati Manual¹⁰.

OECD definerer forsknings- og udviklingsarbejde¹¹ som:

"Skabende arbejde på systematisk grundlag med henblik på at øge den videnskabelige og tekniske viden; eller udnyttelse af den eksisterende viden til at anvise nye praktiske anvendelser."

OECDs forsknings- og udviklingsbegreb omfatter både grundforskning, anvendt forskning og udviklingsarbejde. Fælles for forskningstyperne er, at de skal indeholde et betydeligt nyhedsэлемент.

Anvendt forskning og udviklingsarbejde

Det er anvendt forskning og udviklingsarbejde, der med en særlig orientering mod bestemte praktiske mål og anvendelsesformål er relevant i forhold til professionshøj-skolernes og erhvervsakademiernes erhvervs- og professionsorienterede videnbegreb¹²:

"Anvendt forskning er ligeledes originale undersøgelser med henblik på at opnå ny viden. Den er imidlertid primært rettet mod bestemte praktiske mål."

Udviklingsarbejde er systematisk arbejde baseret på anvendelse af viden opnået gennem forskning og/eller

praktisk erfaring med det formål at frembringe nye eller væsentligt forbedrede materialer, produkter, processer, systemer eller tjenesteydelser."

I institutionernes udviklingskontrakter anvendes en definition, som foruden forsknings- og udviklingsprojekter omfatter kompetenceudvikling, der sigter mod at kvalificere til forsknings- og udviklingsarbejde, herunder ph.d.-forløb og relevant konferencedeltagelse, samt ledelse, administration og formidling af forskning og udvikling.

Anvendt forskning og udvikling skabes gennem videndeling og samarbejde

Med begrebet udviklingsbaseret er det en ambition, at der skal ske en integration af viden fra praksis, uddannelse og relevant forskning, og at der gennem dette samspil skabes ny anvendelsesorienteret viden.

Da man i 2008 introducerede begrebet udviklingsbaseret, erstattede det begrebet "forskningstilknytning". Erfaringerne med begrebet forskningstilknytning var, at det rummede nogle problemer, som havde rod i en tankegang om, at viden skulle produceres af forskere på universiteter og herefter samles op af professionshøjskolerne for at blive reproduceret i professionsuddannelserne for til sidst at blive bragt i anvendelse af professionsudøverne (se figur 2, venstre del). Tankegangen om, at viden på denne måde kunne overføres fra en sammenhæng til en anden, udgjorde en barriere for reelt samarbejde mellem professionshøjskolerne og universiteterne og for at udvikle relevant og anvendelsesorienteret viden:

"(...) endelig har begrebet (forskningstilknytning, red.) i mange tilfælde været en barriere for reelt samarbejde og effektiv videndeling mellem universiteter og de professions- og praksisorienterede uddannelsesinstitutioner." (Uddannelseslovforslagets bemærkninger til § 1, stk. 2).

Intentionen med udviklingsbaseret

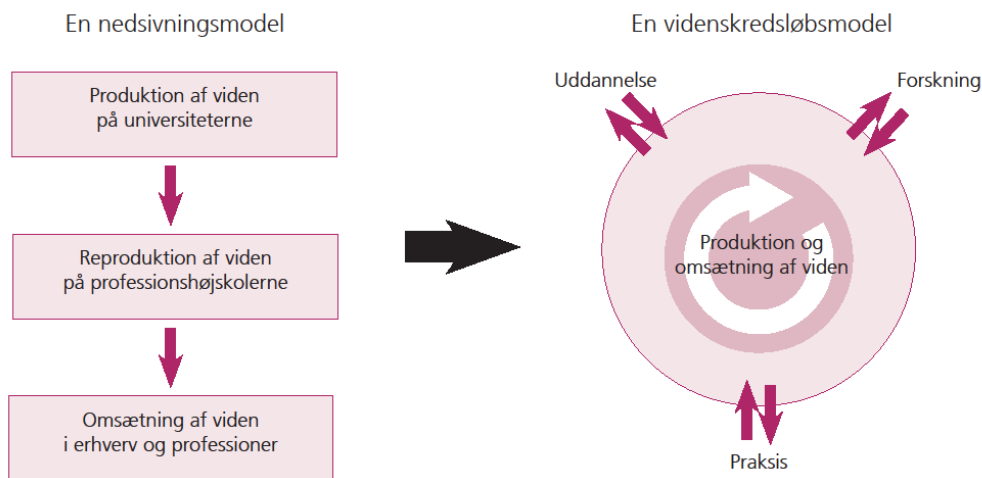
Med begrebet udviklingsbaseret blev sat fokus på selve samarbejdet om at forske og udvikle viden, fordi der ikke med nogen særlig sandsynlighed kan skabes relevant anvendelsesorienteret viden af forskere på afstand af dem, som skal anvende den pågældende viden. Det forudsætter derimod en dyb indsigt i og samspil med professioner og erhverv at kunne identificere centrale problemstillinger og udvikle viden, der er relevant og anvendelig i praksis (se figur 2, højre del).

⁹ Undervisningsministeriet, 2010: *Indgåelse af udviklingskontrakter 2010-2012. Bilag 2: Definition af forsknings- og udviklingsaktiviteter.*

¹⁰ OECD, 2002: *Frascati Manual. Proposed Standard Practice For Surveys On Research And Experimental Development.*

¹¹ OECDs definition findes i en dansk oversættelse i bekendtgørelse nr. 568 af 2000 om godkendelse af forskere mv. efter kildeskattelovens § 48 E, Bilag 1: Definition af forsknings- og udviklingsarbejde.

¹² Se foregående note.

Figur 2: Fra forskningstilknytning til udviklingsbaseret

”Transmissionen af viden med forskningssektoren fordrer bl.a. konkrete samarbejder mellem universiteter og professionshøjskoler om forsknings- og udviklingsaktiviteter på højeste niveau.” (Undervisningsministeriet, 2008: *Rapport om udviklingsbaseret i de videregående uddannelser på Undervisningsministeriets område*).

Asymmetrisk forpligtelse til samarbejde

Det særligt nye element i begrebet udviklingsbaseret er således forskningssamarbejde, og professionshøjskolerne og erhvervsakademierne fik en forpligtelse til at samarbejde aktivt med universiteterne om videndeling mellem sektorerne for at styrke forskningens relevans og værdi for professioner og erhverv. Universiteterne fik imidlertid

ikke en tilsvarende forpligtelse til at indgå i samarbejdsaktiviteter med de professions- og erhvervsrettede institutioner.

Regeringens redegørelse om større sammenhæng i det videregående uddannelsessystem adresserer denne problemstilling og påpeger, at det skal sikres, at samarbejdet bliver en gensidig forpligtelse:

”Gennem gensidigt forpligtende aftaler (skal, red.) udvikles nye modeller for, hvordan institutionerne øger forsknings- og videnarbejdet.” (Regeringen, 2012: *Redegørelse om større sammenhæng i det videregående uddannelsessystem*).

RÅDET ANBEFALEDE FORSKNINGSSAMARBEJDE

En del af baggrunden for at afskaffe forskningstilknytningsbegrebet var en anbefaling fra Rådet for Mellemlange Videregående Uddannelser i 2007:

”Rådet anbefaler i sit oplæg, at forskningstilknytningsbegrebet afskaffes, og at der arbejdes videre med et nyt tredelt vidensbegreb, der omfatter praksisviden, udviklingsviden og forskningsviden. Med denne anbefaling er det et centralt mål, at den hierarkiske videnstruktur (med forskningsviden øverst i hierarkiet) afløses af et system, hvor de tre forskellige vidensformer indgår i et konstruktivt samspil. (...) Det er netop samspillet, som kan øge kvaliteten af forskningen og derigennem blive en vigtig kilde til kvalitetssikring af uddannelserne og professionspraksis.” (Brev af 7. marts 2007 fra formanden fra Rådet for Mellemlange Videregående Uddannelser til undervisningsministeren).

MODUS 2-VIDEN SOM DET NYE VIDENBEGREB?

Rådet for Mellemlange Videregående Uddannelser og Globaliseringsrådet har hentet inspiration fra begrebet 'modus 2-viden' i forbindelse med deres overvejelser om, hvordan et stærkere videngrundlag kan bidrage til at udvikle professioner og erhverv. Den teoretiske inspiration bag begrebet modus 2-viden stammer fra forskeren Helga Nowotny, professor em. ETH Zurich. Modus 2-viden har fem særlige karakteristika:

- 1 Viden er orienteret mod specifik anvendelse i praksis.
- 2 Viden er transdisciplinær, dvs., den integrerer forskellige typer af viden, fx teori og praksiserfaringer (den er ikke alene faglig og/eller tværfaglig).
- 3 Viden er netværksorganiseret, dvs., viden produceres og omsættes i videnkredsløb.
- 4 Viden er reflektiv, da den hele tiden skal forholde sig til værdier og interesser uden for det traditionelle videnskabelige system – en ofte broget flok af interesser.
- 5 Viden vurderes ikke som modus 1-viden udelukkende af fagfæller, men også af brugere og slutbrugere.

I professionshøjskolesektoren har man også i vidt omfang diskuteret modus 2-viden som et centralt bud på, hvordan sektoren kan bidrage til udviklingen af professioner og erhverv.

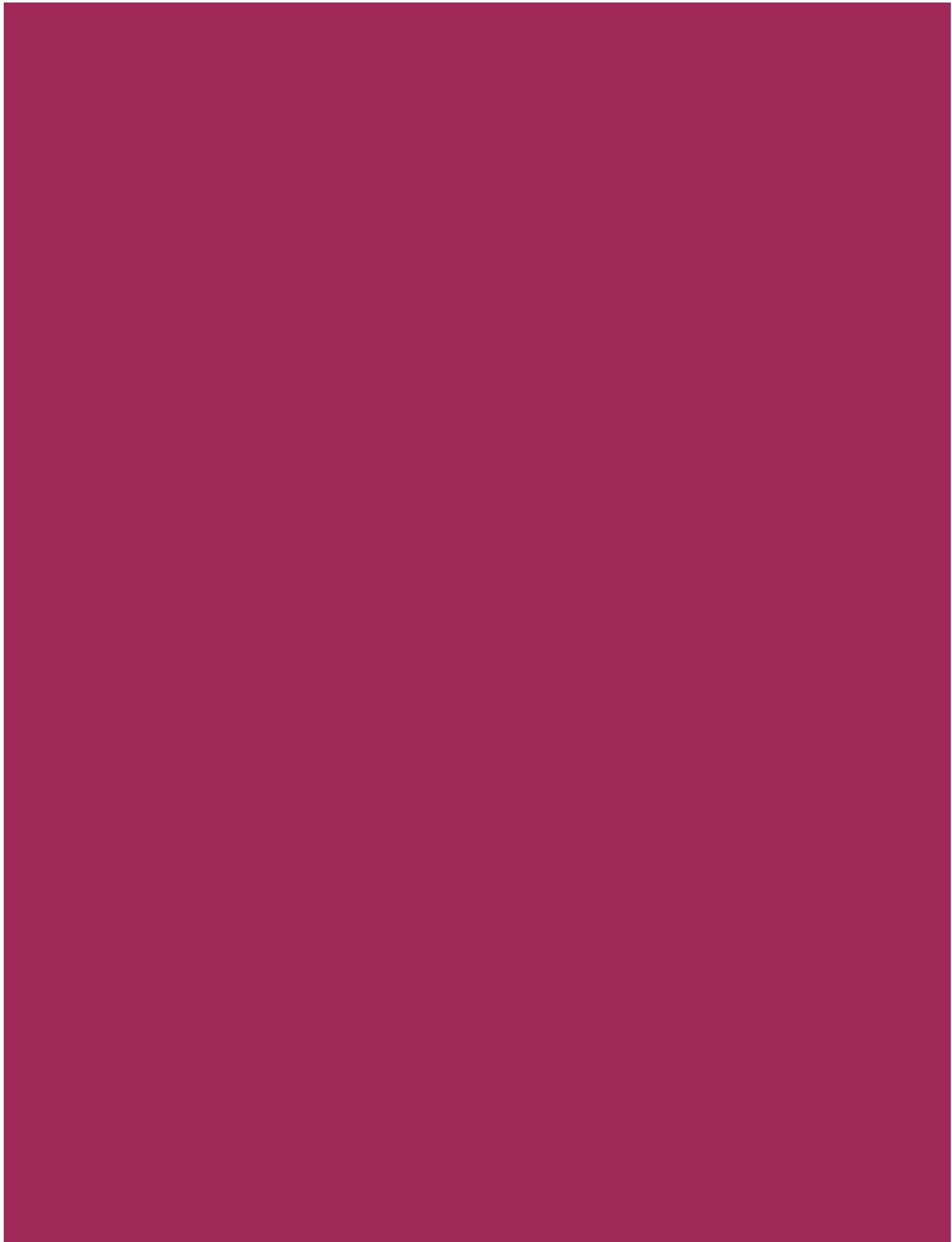
Kort fortalt siger modustænkningen, at modus 1, traditionel forskning, er forskerinitieret og orienteret mod fagdiscipliner, og at resultater formidles hierarkisk. Modus 2 er derimod anvendelsesorienteret, brugerdefineret forskning og udvikling, som formidles gennem samarbejdsorganiseringer og netværk.

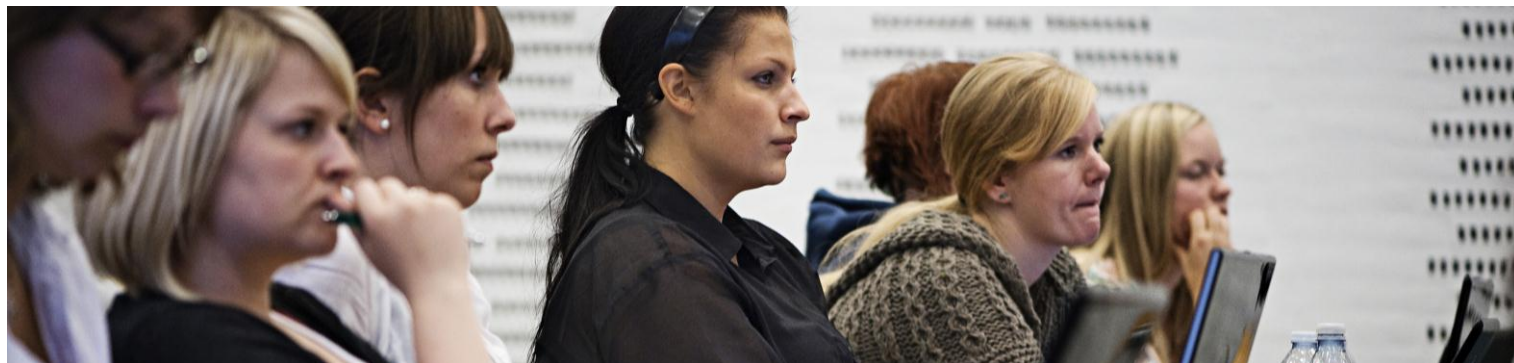
Modustænkningen har også været udsat for kritik, bl.a. ud fra synspunkter om, at det ikke er lykkedes at realisere ambitionerne bag modus 2, og at beskrivelserne af videntyperne er karikerede.

Forskerne bag modustænkningen søger at imødegå kritikken ved at fremhæve, at modus 2 hverken er en realitet eller en utopi. Modus 2 er derimod et analytisk begreb, som kan anvendes til at forstå, at der er andre typer af viden end den mere velkendte modus 1. Forskerne fremhæver også, at modus 1 og modus 2 er komplementære. De kan ikke erstatte hinanden, og samfundet har behov for begge typer af viden.

Kilder:

- Rådet for Mellemlange Videregående Uddannelsers oplæg til undervisningsministeren, 2007: *Professionel viden – hvordan kan den anvendes bedre?*
- Helga Nowotnys oplæg på Globaliseringsrådets møde, dec. 2005: *How to balance quality and societal needs in R&D in a globalized world* (<http://globalisering.dk/page.dsp?page=117>)
- OECD, fx 2000: *Knowledge Management. Innovation in the Knowledge Economy*.
- Tidsskriftet Gjallerhorn, fx nr. 13 2011.
- Michael Gibbons et al, 1994: *The New Production of Knowledge: The Dynamics of Science and Research in Con-temporary Societies*. Sage, London.

Institutionernes visioner og strategier

Videngrundlaget tegner professionshøjskolernes og erhvervsakademiernes særlige profil og virke og udgør et centralt omdrejningspunkt for mere overordnede institutionsstrategier. I sektorens egne formuleringer af visioner genfindes de politiske visioner bag videngrundlaget. Professionshøjskolerne har en klar vision om i øget omfang at bedrive anvendt forskning og udvikling som middel til at skabe bedre uddannelser og praksis. Erhvervsakademierne har en klar vision om at skabe stærke, selvstændige erhvervsakademier, der matcher fremtidens vækst- og velfærdsstrategi. Begge sektorer prioriterer strategisk at opbygge partnerskaber og samarbejdsrelationer som en vej til at styrke samarbejdet om udviklingsviden og som en vej til at styrke samarbejdet med universiteter. Institutionerne har også et stærkt fokus på at sikre en hensigtsmæssig intern organisering og på intern kapacitetsopbygning.

I dette kapitel præsenteres institutionernes visioner og strategier for videngrundlag og videnomsætning. Præsentationen baserer sig på redegørelser udarbejdet af de enkelte institutioner i februar 2012. I materialet indgår redegørelser fra samtlige syv professionshøjskoler og redegørelser fra syv af de i alt ni erhvervsakademier. Hertil kommer en række fælles strategier og initiativer på sektorniveau udarbejdet i regi af henholdsvis Professionshøjskolernes Rektorkollegium og Erhvervsakademiernes Rektorkollegium.

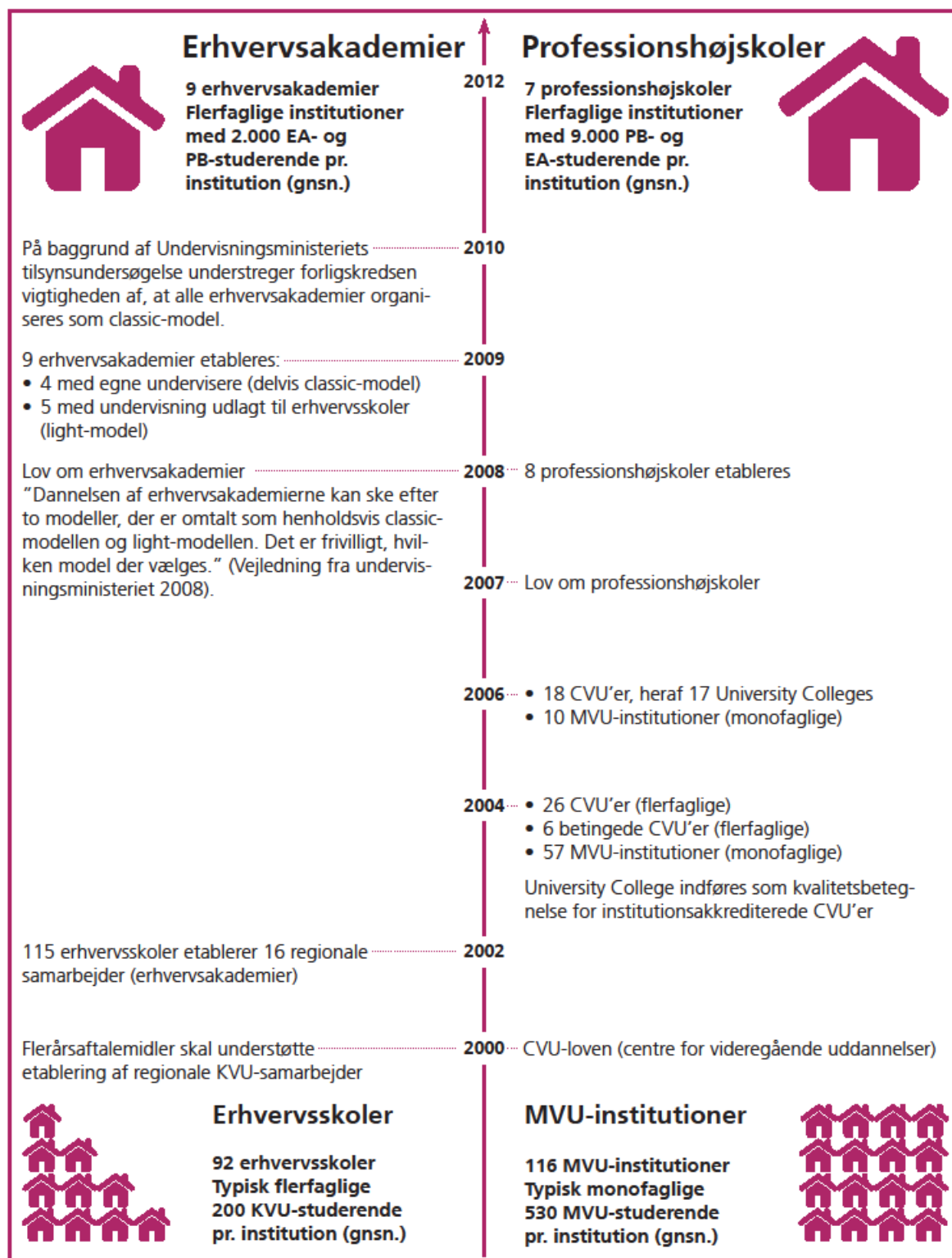
Institutionernes visioner

Videngrundlaget definerer både professionshøjskolernes og erhvervsakademiernes virke og egenart og udgør derfor et centralt omdrejningspunkt for institutionernes overordnede strategier.

Ser man nærmere på institutionernes strategier for videngrundlag, får man derfor også et indblik i, hvor de to

ret nyetablerede sektorer befinder sig i deres institutionsdannelse. Professionshøjskolerne blev etableret i januar 2008 og er således relativt nydannede organisationer. På flertallet af erhvervsakademierne har undervisningen indtil 2012 været udlagt til de enkelte erhvervsskoler i en organisering, som ministeriet betegner en light-model. Det betyder, at erhvervsakademierne først nu er ved at etablere sig som egentlige selvstændige organisationer med egne ansatte undervisere og videnmedarbejdere. Denne type organisering betegnes en classic-model.

I begge de to sektorer arbejdes med at indhente og skabe viden som et middel til at udvikle de professioner og erhverv, der uddannes til. Derved afspejler institutionernes strategier de politiske visioner om, at sektorerne både skal inddrage viden fra erhverv og professioner og bidrage til at skabe ny viden, som udfordrer og udvikler praksis.

Figur 3: Dannelsen af institutioner og faglige miljøer 2000-2012
Kilder: Se bilag.

Der er en række ligheder i arbejdet med videngrundlag på tværs af de to sektorer, men der er også forskel på, hvilke visioner erhvervsakademierne og professionshøjskolerne knytter til arbejdet med videngrundlag.

Professionshøjskolernes særlige fokus er at bidrage til samfundets udvikling og vækst gennem innovative professionsuddannelser

Udvikling af professioner og erhverv er et fælles omdrejningspunkt i professionshøjskolernes vision med videnarbejdet.

”Professionshøjskolerne er sat i verden med en vision om, at være aktive medskabere og fornyere af velfærdssamfundet og bidrage til væksten i samfundet igennem uddannelse og vidensproduktion.” (Professionshøjskolernes Rektorkollegium 2010: *Rektorkollegiets politik for ph.d. i professionshøjskolesektoren*).

Også i de enkelte institutioners strategier genfindes visionen om at udvikle og forny velfærdssamfundet. Målet er at udbyde innovative professionsuddannelser, der giver de studerende værktøjer til at skabe effektive løsninger, der bidrager til samfundets vækst.

”(Institutionen, red.) har en vision om at være en aktiv medskaber og fornyer af velfærdssamfundet.” (Redegørelse til EVA fra en professionshøjskole).

”Vision: 1. At udbyde innovative professionsuddannelser af høj faglig kvalitet og med en klar tværprofessionel orientering samt et tæt samspil med praksis.” (Redegørelse til EVA fra en professionshøjskole).

Professionshøjskolerne bruger de eksterne formelle krav til arbejdet med videngrundlag aktivt, fx de formelle krav formuleret i udviklingskontrakten med ministeriet og i akkrediteringskriterierne. Videngrundlag indgår som et centralt strategisk pejlemærke i institutionernes arbejde med at udvikle uddannelserne. Samtidig ser professionshøjskolerne som nævnt sig selv som en formidler og producent af viden, der udfordrer professioner og erhverv.

Dette strategiske fokus på at bidrage til udvikling af professioner og erhverv ses fx i professionshøjskolesektorens forskningspolitiske strategi fra maj 2012. Her ses en udbredelse og konsolidering af professionernes videngrundlag som nøglen til at løse en række af de udfordringer, som professionerne står over for. Det kan fx være udfordringer som at indfri krav om højere og bedre

dokumenteret kvalitet af pleje, behandling og undervisning samt øgede krav til koordinering og sammenhæng mellem forskellige velfærdsydelser.

Der er en klar sektorvision for, hvordan professionshøjskolerne i øget omfang skal skabe anvendt forskning og udvikling som middel til at skabe bedre uddannelser og praksis. Det fremhæves samtidig, hvordan visionen adskiller sig fra de klassiske universiteters forskning.

”Professionshøjskolerne skal således adressere aktuelle problemstillinger, der er tæt relateret til eller direkte udspringer af professionernes arbejdsfelter og de dertilhørende uddannelser. Uddannelsesopgaven rettet mod et praksisfelt er udgangspunktet; ikke forskningsopgaven. Anvendt forskning og udvikling er midlet til bedre uddannelse og praksis, ikke målet; professionsuddannelse er ikke og skal ikke primært være en funktion af forskning.” (Professionshøjskolernes Rektorkollegium, 2012: *Forskningspolitisk strategi*).

Nogle af professionshøjskolerne uddyber, hvordan de ser deres særlige rolle i forhold til universiteternes forskning. De redegør for, at de prioriterer opbygning af stærke videnmiljøer højt, fordi universiteter kun i meget begrænset omfang udfører anvendt forskning i de emner, der relaterer sig til netop professionsuddannelsernes kerneområder, fx sygepleje, radiografi og undervisningsmidler. Professionshøjskolerne ser derfor opbygning af stærke videnmiljøer på professionshøjskolerne - bl.a. gennem ph.d.-uddannelsesforløb og gennem etablering af partnerskaber med professioner, erhverv, og forskningsinstitutioner - som en vej til anvendt forskningsviden, som universiteterne ikke dækker.

Erhvervsakademiernes særlige fokus er at udvikle uddannelser, der matcher arbejdsmarkedets behov, og som styrker innovation og iværksætteri.

Erhvervsakademierne har tradition for praksisnære uddannelser og løbende kontakt til aftagerfeltet, som især udgøres af små og mellemstore virksomheder på det private arbejdsmarked. Fokus på at udvikle uddannelser, der matcher arbejdsmarkedets behov, står også som en overskrift for visionerne for arbejdet med videngrundlag.

”Erhvervsakademierne har særlige kvaliteter, som er kendetegnet ved et dynamisk samspil med det aftagende arbejdsmarked for akademiets uddannelser, og som er udviklet som en integreret del af den erhvervsrettede uddannelsessektor. Det er disse kvaliteter, der fortsat

skal være grundlaget for at profilere sektoren.”
(EA 2015, 2011: *Handlingsplan – Erhvervsakademi 2015*).

På sektorniveau er målet at få opbygget selvstændige og bæredygtige erhvervsakademier, som udbyder både erhvervsakademi- og professionsbacheloruddannelser på det tekniske og merkantile område.

”Når evalueringens resultater (evalueringen af erhvervsakademierne i 2013, red.) skal vurderes i 2015, er det målet, at så mange af de til den tid eksisterende erhvervsakademier som muligt kan leve fuldt og helt op til kriterierne for institutioner, der kan udbyde PB-uddannelser. Dermed vil der være et reelt grundlag for at justere den politiske beslutning, så et eller flere akademier kan blive ”erhvervshøjskoler”; parallelt med og i den samme ramme som professionshøjskolerne.” (EA 2015, 2011: *Handlingsplan – Erhvervsakademi 2015*).

Det fremgår af erhvervsakademiernes redegørelser, at det strategiske arbejde med videngrundlag på de enkelte institutioner i høj grad knyttes op på de eksterne krav, som stilles til erhvervsakademierne som institution, fx de formelle krav formuleret i udviklingskontrakten med ministeriet og i akkrediteringskriterierne.

”Det overordnede mål er, at (institutionen, red.) lever op til udviklingskontrakten vedr. udviklingsorienterede institutioner og sikrer midler til udvikling.” (Redegørelse til EVA fra et erhvervsakademi).

Flere af erhvervsakademierne har hidtil kun i begrænset omfang haft en organisatorisk kapacitet, der giver mulighed for at definere og udfolde en strategi i praksis.

”Indtil nu har arbejdet således i høj grad været funderet i de enkelte uddannelsesudbud og de tilknyttede lærergrupper.” (Redegørelse til EVA fra et erhvervsakademi.)

Rektorkollegiet påpeger dog, at erhvervsakademierne på trods af den første tids organisering i en light-model har prioriteret videnarbejdet seriøst. Rektorerne vurderer, at kravene i netop udviklingskontrakter og akkrediteringer har fungeret som gode indikatorer for den ønskede udviklingsretning for videnarbejdet fra starten af erhvervsakademiernes etablering i 2009. Desuden arbejdede alle de nydannede erhvervsakademier med at udvikle visioner og strategier allerede som led i deres etablering.

Institutionerne fremhæver dog også, at der ligger et væsentligt strategisk potentiale i de nye institutionsdannelser, hvor undervisere og videnmedarbejdere overføres til erhvervsakademiets ledelse. De nye institutionsdannelser indebærer en ændring i institutionens formelle styringsmæssige forhold, der kan lette arbejdet med at fremme institutionens udviklingsorienterede kultur.

”I overgangen (...) har vi igangsat en række processer, der skal udvikle akademiets beredskab til at fungere som videnudvikler og som proaktiv ”omsætter af viden”. (Redegørelse til EVA fra et erhvervsakademi).

Hvor det enkelte erhvervsakademi er i denne proces, påvirker institutionens strategiske mål og betingelserne for arbejdet med videngrundlag. Der ses en relativt stor variation i, hvor langt de enkelte erhvervsakademier er kommet med selvstændigt at udforme egentlige strategier for deres arbejde med videngrundlag.

Hvordan tænkes visionerne realiseret?

Arbejdet med videngrundlag omfatter en bred vifte af forskellige aktiviteter, og institutionerne peger på en række forskellige veje til at nå de visioner, som sektorerne opstiller. Ét initiativ står dog særligt centralt i begge sektorer, nemlig etablering af partnerskaber og opbygning af samarbejdsrelationer til erhverv og forskningsinstitutioner og imellem institutioner. Både professionshøjskolerne og erhvervsakademierne har et stærkt fokus på partnerskaber i deres sektorpolitikker. Institutionerne har også beskrevet en række konkrete eksempler på partnerskaber og samarbejdsrelationer, og på de næste sider præsenteres et lille udpluk.

Et andet strategisk pejlemærke er at styrke institutionens interne organisering og opbygge kapacitet til bedre at kunne løfte viden- og uddannelsesopgaven.

Et tredje forhold, som der er særlig fokus på, er spørgsmålet om, hvordan videnproduktionen kan kvalitetssikres og opnå anerkendelse.

Disse tre forhold uddybes nedenfor. Institutionerne gennemfører desuden mange aktiviteter, der mere direkte sigter mod at skabe ny viden og omsætte viden i uddannelserne. Dette arbejde vil EVA undersøge nærmere i efteråret 2012. Der vil bl.a. blive gennemført casestudier af seks konkrete faglige videnmiljøers forhold og arbejde med at udvikle og omsætte viden.

Fokus på partnerskaber og samarbejdsrelationer

Partnerskaber ses som en vej til at realisere visionerne både om at skabe viden i samarbejde med og for praksis og om et styrket samarbejde med universiteter og andre forskningsmiljøer.

Som eksempler på fælles sektorinitiativer har Professionshøjskolernes Rektorkollegium og Erhvervsakademiernes Rektorkollegium begge udarbejdet nationale strategier og handleplaner i et partnerskab med centrale aktører på de to uddannelsesområders primære jobmarkeder. Se de to tekstbokse nedenfor.

NATIONALT SAMARBEJDE OM AT SKABE NY ANVENDELIG VIDEN

Professionshøjskolerne har sammen med KL, Danske Regioner og FTF vedtaget en fælles national strategi for udvikling af velfærdsuddannelser (fx uddannelserne til sygeplejerske, pædagog, fysioterapeut etc.).

Strategien beskriver blandt andet, hvordan parterne vil arbejde for, at forsknings- og praksisviden reelt får en værdi for uddannelserne. Parterne mener, at hvis kvaliteten af uddannelserne skal øges, skal man udvikle den viden, som uddannelserne bygger på. Det skal fx ske ved at styrke partnerskabsaftaler og ved at gøre professionshøjskolernes samarbejde med universiteter og andre forskningsmiljøer endnu stærkere.

Parterne bag strategien samarbejder om at skabe fokus på behovet for ny og anvendelig viden, der er udviklet i samarbejde mellem professionshøjskolernes uddannelser, kommuner, regioner, virksomheder samt udviklings- og forskningsmiljøer. De fire parter har nedsat en arbejdsgruppe, der udmønter strategiens forslag i konkrete tiltag, bl.a. gennem konferencer, pjecer og netværksaktiviteter.

Du kan læse mere om den nationale strategi på www.uc-dk.dk, www.kl.dk, www.ftf.dk og www.regioner.dk.

Kilde: KL, FTF, Danske Regioner og Professionshøjskolernes Rektorkollegium: *National strategi for velfærdsuddannelserne*.

NATIONALT SAMARBEJDE OM AT SKABE STÆRKE, SELVSTÆNDIGE ERHVERVSAKADEMIER, DER MATCHER FREMTIDENS VÆKST- OG VELFÆRDSSTRATEGI

Erhvervsakademierne har sammen med LO, DI, Dansk Erhverv, Dansk Byggeri, Teknik og Finanssektorens Arbejdsgiverforening vedtaget en fælles handlingsplan for et løft af den faglige kvalitet på erhvervsakademierne, så erhvervsakademierne fremover selvstændigt kan udbyde tekniske og merkantile professionsbacheloruddannelser. DI og LO står bag initiativet.

For at løfte den faglige kvalitet er det en ambition, at uddannelserne bliver baseret på den nyeste viden. Handlingsplanen fremhæver samarbejdet med relevante vidensinstitutioner, samarbejde på tværs af erhvervsakademier og undervisernes deltagelse i vidensformidling som veje til at nå dette mål. Samtidig er det en ambition at etablere et konstruktivt og ligeværdigt samarbejde med professionshøjskolerne.

I 2012 arbejdes bl.a. med at udvikle modeller for samarbejde mellem erhvervsakademierne og aftage-re/erhvervsliv. Der arbejdes også med bud på, hvordan erhvervsakademiers bidrag til innovation og vækst kan øges, og hvordan både de studerende og erhvervslivet inddrages i arbejdet.

Du kan læse mere om handlingsplanen på

<http://www.danskeerhvervsskoler.dk/sektoren/uddannelserne/erhvervsakademiuddannelserne/erhvervsakademi-2015/>.

Kilde: EA 2015, 2011: *Handlingsplan – Erhvervsakademi 2015*

Også på institutionsniveauet fylder partnerskaber meget. I de tre følgende tekstbokse er der beskrevet konkrete eksempler på samarbejdsprojekter og partnerskaber.

FAGLIGE UDVIKLINGSSKOLER – EKSEMPEL PÅ ET SAMARBEJDSPROJEKT

Læreruddannelsen på UC Lillebælt har sammen med syv skoler fra Odense Kommune og Nationalt videncenter for læremidler (læremiddel.dk) indgået et lokalt partnerskab under overskriften Faglige Udviklingsskoler.

Parterne har i samarbejde udviklet anvendelsesorienteret viden om læremidler, bl.a. gennem aktionslæringsforløb og koordinerede interventioner.

Som resultat af projektet er der foreløbigt skrevet 12 bachelorprojekter om læremidler i tilknytning til udviklingsskolerne. Samarbejdet har også resulteret i, at UC Lillebælt har valgt at tone sin læreruddannelse, så den har fået en stærkere læremiddelprofil. Den ny viden, som projektet har skabt, er også blevet inddraget i den pædagogiske diplomuddannelse i et nyt modul om læring og læringsressourcer.

Kilde: Redegørelse til EVA fra University College Lillebælt.

PARTNERSKABSPROJEKTET E-FOOD – EKSEMPEL PÅ ET SAMARBEJDSPROJEKT

Undervisere fra Erhvervsakademi Sjælland deltager i partnerskabsprojektet E-food i samarbejde med it-virksomheden E-smiley, forskere fra DTU Fødevareinstituttet, KU-Science og Videncenter For Fødevarer og Sundhed (VIFFOS). Bag VIFFOS står tre uddannelsesinstitutioner: University College Sjælland herunder Ankerhus, Sorø, Uddannelsescentret i Roskilde - Slagteriskolen samt Erhvervsakademi Sjælland.

Projektet har til formål at udvikle ny viden og it-teknologi, der både bidrager til at øge fødevaresikkerheden, øge den kulinariske kvalitet og forbedre arbejdsmiljøet. Temperaturforholdene under produktion, transport og servering er afgørende for produktsikkerheden, fx i forbindelse med tilberedningen af smørrebrød. Projektets felt er helt nyt i Danmark, og det har derfor til formål at udvikle ny viden, arbejdsgange og redskaber.

Deltagelsen i partnerskabsprojektet sikrer dialog med praksisfeltet om konkrete arbejdsfunktioner. Samtidig indgår Erhvervsakademi Sjælland som medskaber af ny viden og metodiske redskaber i et tæt samarbejde med andre vidensinstitutioner. Viden fra projektet anvendes samtidig i undervisningen på 2.-4. semester på både fødevareteknolog- og ernæringsteknologuddannelsen.

Kilde: Redegørelse til EVA fra Erhvervsakademi Sjælland.

NUBU – EKSEMPEL PÅ ET SAMARBEJDE MELLEM ALLE PROFESSIONSHØJSKOLER

Nationalt videncenter om udsatte børn og unge (NUBU) er et samarbejdsprojekt mellem alle syv professionshøjskoler. Videncenteret blev etableret i foråret 2011.

Formålet med videncenteret er at indsamle, producere og formidle viden på tværs af professionshøjskoler, uddannelser, professioner og organisationer, der arbejder med udsatte børn og unge. Det overordnede formål er omsat i følgende målsætninger:

1. Produktion og indsamling af genereliserbar anvendelsesorienteret viden om udsatte børn og unge
2. Formidling og omsætning af viden om udsatte børn og unge
3. Systematisk og målrettet samarbejde mellem aftagere og professionshøjskoler om videnproduktion og – omsætning
4. Udvikling af samarbejde mellem professionshøjskoler, sektorforskningsinstitutioner og universiteter om udsatte børn og unge

Et eksempel på en af NUBUs aktiviteter er, at man vil formidle ny forskningsviden til pædagoguddannelserne om anbringelse af børn og unge uden for hjemmet. Derfor er der bevilget midler fra NUBUs forskningspulje til at omskrive en ph.d. afhandling fra UC Lillebælt om anbringelse. Resultaterne af forskningsprojektet skal omskrives til brug på pædagoguddannelserne, og omskrivningen skal følges af sparringsgrupper fra henholdsvis praksis og grunduddannelserne (lærer, pædagog og socialrådgiver). En redaktør følger omskrivningen tæt, og bogen skal udkomme på et anerkendt forlag.

Kilde: NUBU og Professionshøjskolen Metropol.

Fokus på intern organisering og kapacitetsopbygning

I begge sektorer prioriteres det også højt at udvikle hensigtsmæssige organiseringsformer internt på institutionerne og at opbygge den interne kapacitet, bl.a. gennem kompetenceudvikling af undervisere og andre videnmedarbejdere. Begge sektorer understreger også nødvendigheden af at udvikle de fornødne ledelsesmæssige værktøjer, fx hensigtsmæssige arbejdstidsaftaler.

Flere institutioner fremhæver, at det stærke fokus på intern organisering og kapacitetsopbygning skal ses i sammenhæng både med, at de er relativt nydannede organisationer, at opgaven som selvstændig videnproducent er relativt ny, og at det kræver tid og en langsigtet indsats at opbygge videnmiljøer.

Organisering af videnmiljøerne

Både professionshøjskolerne og erhvervsakademierne har fokus på at finde og etablere organiseringsformer for deres videnmiljøer, som kan balancere mellem to forskellige formål: at producere ny viden inden for institutio-

nens spidskompetencer og at sikre et bredt videngrundlag for institutionens samlede uddannelsesudbud.

Institutionerne søger at tilgodese begge formål samtidig. Dels ved at etablere eller styrke de allerede eksisterende nationale videncentre. Og dels ved at styrke de lokale faglige videnmiljøer i uddannelserne.

Erhvervsakademierne har tradition for at udføre videnarbejdet tæt integreret i undervisningsaktiviteterne og har i mindre grad haft selvstændige videncentre uden for undervisningsmiljøerne. I sektoren er der imidlertid taget initiativ til at etablere en fælles ramme for 8 nationale videncentre for at imødekomme et behov for mere specialiseret viden. Centrene dækker 8 fagområder og er forankret på 5 forskellige erhvervsakademier. En del af videncentrene blev etableret for år tilbage, men kommer nu ind i den fælles ramme.

På det organisatoriske plan prioriterer flere erhvervsakademier desuden forskellige oversigtsskabende og kvalitetssikrende aktiviteter, som fx at etablere databaser over de studerendes hovedopgaver, virksomhedsdatabaser,

NATIONALE VIDENCENTRE STYRKES

Både professionshøjskolerne og erhvervsakademierne har fokus på at etablere nationale videncentre som formelle rammer for tværinstitutionelt samarbejde. Arbejdet koordineres i de to rektorkollegier ud fra nogle overordnede principper, som er ens for de to sektorer:

- skabelsen af bæredygtige faglige videnmiljøer
- synlighed, profilering og gennemslagskraft
- stordriftsfordele.

Sektorernes mål med de nationale videncentre er især, at de skal være med til at løfte udfordringen med at få skabt og markeret en videnproduktion udadtil, bl.a. som grundlag for fundraising. Nationale videncentre skal også være med til at sikre, at der ikke sker knopskydninger og bliver opbygget for mange små faglige videnmiljøer omkring de samme faglige felter.

Kilder: Professionshøjskolernes Rektorkollegium, 2011: *Paradigme for nationale videncentre*, og Erhvervsakademiernes Rektorkollegium, 2011: *Nationale videncentre i regi af Danske Erhvervsakademier*.

der registrerer praktik og eksterne kontakter, eller databaser, der kortlægger undervisernes kompetencer.

På professionshøjskolerne søger man også at styrke det tværinstitutionelle samarbejde i nationale videncentre. Samtidig ses på flere af professionshøjskolerne en anden tendens: de lokale videncentre på de enkelte professionshøjskoler, som tidligere ofte var en selvstændig organisatorisk enhed uden for uddannelsesmiljøerne, integreres nu i stigende grad direkte i uddannelsernes faglige videnmiljøer i institutionens ordinære enheder, som eksempelvis institutter eller højskoler. Dette skal sikre, at forsknings- og udviklingsaktiviteterne sker i tæt samspil og med inddragelse af de undervisere, der uddanner til professionerne. Det skal også sikre, at viden i højere grad omsættes i uddannelserne og undervisningen. En professionshøjskole bruger betegnelsen professionslaboratorier for det ønskede samspil mellem interne og eksterne aktører i arbejdet med videndeling og udvikling af anvendelsesorienteret viden. Nogle professionshøjskoler har helt afskaffet betegnelsen videncentre for lokale videnmiljøer og anvender den alene om tværinstitutionelle videncentre.

Professionshøjskolernes bestræbelser på at styrke inddragelsen af praksisorienteret viden i uddannelsernes faglige videnmiljøer kommer også til udtryk på andre måder, fx ved at styrke praksistilknytningen i de studerendes bachelorprojekter.

Arbejdstidsaftaler

Både erhvervsakademier og professionshøjskoler er optagede af at tilrettelægge arbejdstiden, så der frigives tid til, at underviserne kan indgå i forsknings- og udviklingsaktiviteter. Flere institutioner fremhæver det som en udfordring reelt at skabe plads til forsknings- og udviklingsaktiviteterne:

"(...) afgørende for akademiets succes i forhold til videnudvikling og omsætning er vores evne til at rykke ved de opgaver, som er cementeret i arbejdstidsaftaler. De arbejdstidsaftaler, der fungerer, er primært defineret i forhold til underviserprofil, hvor læring og videnformidling er defineret i et relativt fastlåst professionsmiljø (...) Videnudvikling forudsætter, at der sker en opblødning i den måde, institutionerne definerer de fundamentale aktiviteter." (Redegørelse til EVA fra et erhvervsakademi).

I professionshøjskolernes forskningspolitiske strategi adresseres behovet for at professionshøjskolerne tager de nødvendige organisatoriske skridt til at sikre, at forsknings- og udviklingsopgaverne løses af undervisere. Samtidig fokuserer sektorstrategien på, at organiseringen af undervisernes arbejdstidsaftaler kan være en barriere for at inddrage underviserne i arbejdet med videngrundlag.

"(...) professionshøjskolernes arbejdsformer og organisering af undervisernes arbejdstid (har, red.) siden

1990'erne været præget af en planlægningstænkning, hvor akkorder, faktorer og normer med individualiseret udgangspunkt har domineret. Det vanskeliggør dels kollektiv professionalisme, dels mindsker det råderummet for strategisk ledelse. Strategisk, anvendelsesorienteret forsknings- og udviklingsarbejde har ej heller været rodfæstet i de professionelle underviserkulturer."

(Professionshøjskolernes Rektorkollegium, 2012: *Forskningspolitisk strategi*).

Forskeruddannelse af medarbejdere

Uddannelse af professionsorienterede ph.d.er udgør en central kapacitetsopbyggende aktivitet for professionshøjskolerne, og der udtrykkes også behov for i stigende grad at ansætte ph.d.-uddannede medarbejdere for at styrke opbygningen af videnmiljøerne. Professionshøjskolesektoren har fastlagt det forskningsstrategiske pejlemærke, at mindst 50 % af alle undervisere indenfor det

kommende tiår er kvalificeret på ph.d.-niveau. For at understøtte arbejdet har rektorkollegiet bl.a. udarbejdet en fælles politik for professionsrettede ph.d.-uddannelser i professionshøjskolesektoren (se tekstboksen nedenfor).

PROFESSIONSHØJSKOLERNE SATSER PÅ FLERE PROFESSIONSRETTEDE PH.D.-UDDANNELSER

Professionshøjskolerne ønsker, at flere skal tage en ph.d.-uddannelse på en professionshøjskole. Ifølge institutionerne vil de flere ph.d.-studerende medføre, at hele professionshøjskolesektoren producerer mere forskningsbaseret viden, og at viden fra de enkelte ph.d.-projekter spredes i de faglige videnmiljøer både på professionshøjskolerne og i professionerne. Ideen er også, at det vil løfte uddannelsesmiljøerne både fagligt og metode-mæssigt, når de ph.d.-studerende involverer deres kollegaer fra de faglige videnmiljøer i forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Aktuelt er godt 100 studerende i gang med en ph.d.-uddannelse på en professionshøjskole.

Professionshøjskolerne ønsker, at den nuværende treårige ph.d.-uddannelse suppleres med en model, hvor ph.d.-forløbet udvides til fire år, og hvor den ph.d.-studerende er ansat både på et universitet og på en professionshøjskole, fx 75 % på et universitet og 25 % på en professionshøjskole. Formålet er, at den ph.d.-studerende også arbejder med andre opgaver på professionshøjskolen ud over sin forskning og den undervisning eller andre opgaver på universitetet, som den ph.d.-studerende har pligt til at bidrage med.

Professionshøjskolernes målsætning for de professionsrettede ph.d.-uddannelser er, at de er:

- Problem- og behovsorienterede: Ph.d.-projekterne fokuserer på løsninger, som modsvarer konkrete behov hos professionerne.
- Praksisnære og anvendelsesorienterede: Ph.d.-projekterne udvikler ny viden og nye metoder, der kan anvendes i praksis.
- Offensive og cirkulære: Ph.d.-projekterne bidrager til innovation og forandring af praksis og leverer nye svar på professionernes udfordringer.

Kilde: Professionshøjskolernes Rektorkollegium.

Fokus på kvalitetskriterier for videnarbejdet

Sektorerne har generelt meget opmærksomhed på, at den viden, som indgår i deres videngrundlag, er kendetegnet ved, at den skal tilføre værdi til professioner og erhverv. Der er også en stor opmærksomhed på, at en relevant videnproduktion forudsætter dyb indsigt i den faglige praksis i professioner og erhverv, som viden skal anvendes i, og at tæt samspil med aftagerne i sig selv medvirker til at sikre videns kvalitet og anvendelighed.

Ud fra et ønske om at styrke kvalitetssikringen og opnå øget anerkendelse af videnproduktionen har professionshøjskolesektoren arbejdet med at fastlægge nærmere kriterier for, hvordan videns kvalitet kan vurderes. Det har her været et krav, at kriterierne skal være gyldige for videnprodukter i såvel skriftlig som ikke-skriftlig form, fordi den videnproduktion, der skabes i sektoren, er

mangeartet. I tekstboksen nedenfor vises som et eksempel, hvilke kvalitetskriterier sektoren har defineret for anvendt forskning og udviklingsprojekter.

PROFESSIONSHØJSKOLERNES NATIONALE KVALITETSKRITERIER FOR ANVENDT FORSKNING OG UDVIKLING

Professionshøjskolerne har udviklet og vedtaget en fælles kvalitetsramme for den videnproduktion, som institutionerne registrerer og formidler på den nationale videnportal UC Viden.

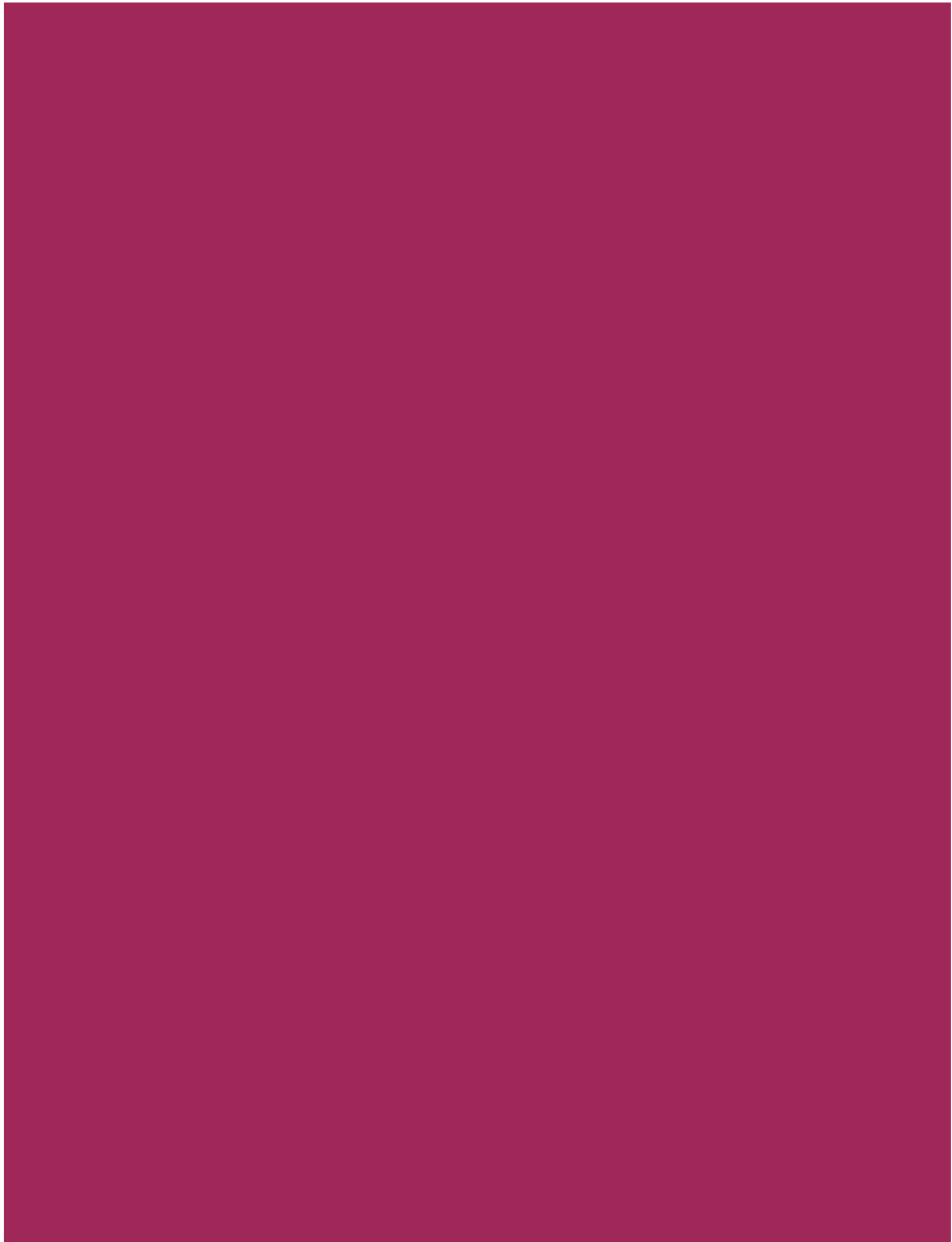
Kvalitetsrammen består af syv kriterier, som er defineret for hver af de seks typer af viden, der formidles på UC Viden: undervisningsforløb, anvendt forskning og udviklingsaktiviteter, skriftlig produktion, konsulenttydelser, ikke-skriftlig produktion og aktiviteter. I det følgende eksempel er de syv kvalitetskriterier defineret for anvendt forskning og udviklingsaktiviteter:

- 1 Pålidelighed (er præmisser og metoder ekspliciteret, og lader de sig efterprøve?)
- 2 Konsistens (er der overensstemmelse mellem præmisser, teori, metode og resultat?)
- 3 Gyldighed (kan metodevalg, analyse og konklusioner begrundes?)
- 4 Originalitet (identificerer/udforsker/løser projektet problemstillinger på en ny måde?)
- 5 Relevans (rummer projektet nyttig viden for borgere/aftagere/profession – kan projektets resultater anvendes ud over den specifikke kontekst?)
- 6 Robusthed (kan ny viden anvendes i den professionelle hverdag over tid?)
- 7 Innovation (er projektet fornyende, og skaber det merværdi i forhold til gængs praksis?).

Kriterium 1-4 svarer til de klassiske kriterier for, hvad der anses for at være god forskning. Kriterium 5-7 er formuleret og udvalgt af professionshøjskolerne for at indfange de særlige karakteristika ved professionshøjskolerne videnproduktion, der handler om, at den producerede viden er anvendelsesorienteret. Kriterierne er formuleret med afsæt i den såkaldte Modus 2-tankegang og OECD's anbefalinger og henter inspiration fra det europæiske netværk for Universities of Applied Sciences (UAS-net).

Når kvalitetsrammen er endeligt implementeret – efter planen med udgangen af 2012 – vil al den viden, der er tilgængelig på UC Viden, være vurderet ud fra kvalitetsrammens syv kriterier. For at et produkt eller en aktivitet kan gøres tilgængelige på UC Viden, skal de opfylde kriterium 1-4 og mindst ét af kriterierne 5-7.

Kilde: Professionshøjskolerne Rektorkollegium, 2011: *Kvalitetsramme for UC Viden*.

Fokus i institutionernes strategier

Institutionerne har forskellige tilgange og opfattelser af egen rolle i videnarbejdet. Opfattelserne går fra at indhente viden fra eksterne kilder til selvstændigt at initiere partnerskaber og samarbejder om at skabe ny viden. I begge sektorer har institutionerne videreudviklet deres videncenterbegreb og satser i stigende grad på at gå på to ben: Institutionerne søger at *være* videncentre ved at have undervisnings- og videnskabende aktiviteter tæt forbundet. Og man prioriterer samtidig at *have* videncentre, særligt i form af nationale videncentre, som kan danne ramme for tværinstitutionelle samarbejder om at skabe særlig viden.

I dette kapitel præsenteres fokus i institutionernes strategier for videnarbejdet: hvilke tilgange og opfattelser af egen rolle i videnarbejdet præger institutionernes strategier? Hvilke udviklingstendenser kan spores i organisationen af de faglige videnmiljøer? Hvilke typer af aktiviteter og produkter skabes i videnarbejdet?

Ligesom præsentationen af institutionernes visioner og strategier i det forrige kapitel baserer analysen sig på institutionernes redegørelser til EVA.

Differentierede tilgange

EVA's analyse af institutionernes redegørelser viser, at institutionernes arbejde med videngrundlag aktuelt foregår med forskellige tilgange og opfattelser af egen rolle i videnarbejdet: fra at indhente viden fra forskning og erhvervsliv over mere aktivt at deltage i samspil med andre om at skabe ny viden til selvstændigt at initiere partnerskaber og samarbejder om at skabe ny viden.

På professionshøjskolerne er der især fokus på at styrke samspillet om at udvikle ny viden. Modsat vægter indhentning af viden fra forskning og erhvervsliv højere på de fleste erhvervsakademier, hvor visionerne typisk er

knyttet tættere til uddannelsesopgaven, og hvor institutionerne har haft kortere tid til at arbejde strategisk ledelsesmæssigt med at opbygge videnmiljøer. Der er dog også på nogle erhvervsakademier initiativer, der repræsenterer alle tre tilgange.

På de næste sider præsenteres de tre tilgange, som institutionerne arbejder ud fra. Det skal understreges, at der i praksis er glidende overgange mellem de tre tilgange.

Viden hentes ind fra praksis og forskning

I dette perspektiv bygger visionen for videnarbejdet primært på en forståelse af, at viden skal hentes ind i institutionerne fra eksterne kilder – som et fundament for uddannelserne og undervisningen. Her er fokus på opgaven med at uddanne studerende, der besidder en brugbar og målrettet viden, som matcher arbejdsmarkedets behov. Målet er altså i mindre grad selvstændigt at deltage i udvikling af viden.

“(Institutionen, red.) ser samspillet mellem viden fra profession/erhverv, fra praksis samt fra udviklings- og

forskningsinstitutioner som vigtigt i uddannelse af erhvervsakademistuderende og for at øge omfanget af kvalificeret ny viden blandt vore undervisere.” (Redegørelse til EVA fra et erhvervsakademi).

”De to væsentligste kilder til viden er virksomhedernes praksis og forskning.” (Redegørelse til EVA fra et erhvervsakademi).

Viden skabes i samspil

Andre institutioner lægger i højere grad vægt på institutionens rolle som bindeled mellem forskning, uddannelse og arbejdsmarked i deres strategi for arbejdet med videngrundlag. Her bygges på en forståelse af, at viden både skal deles mellem relevante aktører, og at der skal skabes ny viden i dette samspil. Her betones både en opgave med at uddanne dimittender, der har de rette kompetencer, og en opgave med at bidrage til udvikling af praksis og anvendelsen af ny viden. Både erhvervsakademier og professionshøjskoler fremhæver, at de besidder en særlig position, hvor de både kan formidle forskningsviden til erhvervslivet og professionerne og - den modsatte vej - kan viderebringe praksisviden og - erfaringer til forskningsmiljøerne.

”Institutionerne og deres uddannelser kan formidle viden fra forskningsmiljøerne til erhvervslivet og feedback den anden vej via erfaringer fra virksomhederne til forskningsmiljøerne. I den proces udgør erhvervsakademierne bindeleddet mellem henholdsvis forskning/viden og håndværk, erhverv og kompetencer.” (Redegørelse til EVA fra et erhvervsakademi).

”De fleste aktører producerer og omsætter viden, men den producerede viden spiller ikke nødvendigvis sammen. Professionshøjskolerne har en immanent rolle i denne forbindelse, fordi de er det naturlige bindeled mellem professioner og forskningsmiljøer såvel gennem deres uddannelser som deres FoU.” (Redegørelse til EVA fra en professionshøjskole).

Samtidig er særligt professionshøjskolerne optaget af at etablere åbne videnkredsløb, hvor viden skabes og bringes i anvendelse i et samspil mellem forskellige bidragydere.

”Viden kan ikke uden videre overføres fra forskning til uddannelse, fra forskning til praksis – eller fra den ene praksis til den anden. I stedet må viden bringes i bevægelse og i spil ved at blive delt og anvendt. Den skal hele tiden skabes og genskabes i samspillet mellem de centrale aktører.” (Redegørelse til EVA fra en professionshøjskole).

gelse og i spil ved at blive delt og anvendt. Den skal hele tiden skabes og genskabes i samspillet mellem de centrale aktører.” (Redegørelse til EVA fra en professionshøjskole).

”Professionshøjskolerne videngrundlag er såvel professions- som udviklingsbaseret. Det fordrer en samproduktion af viden med relevans for professions- og praksisfeltet. Denne videnproduktion tager afsæt i forskellige videnformer (...) Det åbne videnkredsløb handler om at integrere disse videnformer med afsæt i konkrete problemstillinger fra praksisfeltet.” (Redegørelse til EVA fra en professionshøjskole).

Institutionerne er centrale videnaktører

I det tredje perspektiv er der tilsvarende fokus på både at videndele og skabe ny viden i samspil med forskning og praksis. Her er visionen for arbejdet med videngrundlag imidlertid koblet til en mere proaktiv strategi om at initiere videnudvikling og bidrage til regional og national vækst og udvikling af professioner og erhverv.

Opfattelsen af sig selv som vidensproducent og vidensaktør står særligt centralt i professionshøjskolesektoren, hvor institutionerne har opbygget en lang række selvstændigt producerende vidensmiljøer.

”Visionen er: (...) at bidrage til den regionale og nationale professionsforskning og udvikling for at skabe ny viden, som kan identificere, udforske og løse de problemstillinger, som karakteriserer et moderne velfærds-samfund.” (Redegørelse til EVA fra en professionshøjskole).

Erhvervsakademierne har historisk haft en stærkere tradition for, at de enkelte undervisere har hentet praksisviden direkte ind i undervisningen. I det strategiske arbejde med videngrundlag ses dog en bevægelse fra decentral og individbåret vidensbaserings blandt underviserne til en større grad af formalisering. Samtidig udvides videnbegrebet til også at omfatte udvikling.

”I overgangen fra light-akademi til classic har vi igangsat en række processer, der skal udvikle akademiets beredskab til at fungere som videnudvikler og som proaktiv ”omsætter” af viden. Den rolle, som erhvervsakademierne og professionshøjskolerne har, handler i stadig højere grad om at være en proaktiv medspiller inden for regional og national vækst og viden. Det er en rolle, der pro-

vokerer en traditionel uddannelseskultur og stiller nye spørgsmål til organisation, ledelse og personale.” (Redegørelse til EVA fra et erhvervsakademi).

Videncentre i dag – noget, man både har og er

Både professionshøjskolerne og erhvervsakademierne prioriterer i stigende grad at gå på to ben: Man søger at være et videncenter, hvor undervisnings- og videnskabs-ende aktiviteter er tæt forbundet. Og man prioriterer samtidig at have videncentre, særligt i form af nationale videncentre, som kan danne ramme for tværinstitutionelt samarbejde om at skabe særlig viden, fx særlig specialiseret viden eller viden på tværs af praksisfelter.

I de fleste institutioners strategiske overvejelser indgår de forskellige styrker og svagheder, der kan være ved forskellige måder at organisere videncenterne på, og i begge sektorer har man fokus på at udvikle sit videncenterbegreb.

Da arbejdet med videngrundlag blev en lovpligtig opgave omkring årtusindeskiftet, var der særlig politisk opmærksomhed på, at der skulle etableres videncentre, og særlige midler skulle fremme etableringen af videncentre. I den forbindelse støttede ministeriet etableringen af i alt 28 videncentre. Herudover blev en del af flerårstaftal-midlerne til institutionerne givet til dette særlige formål.

Erhvervsakademierne så i høj grad sig selv som institutioner, der var et videncenter, frem for en institution, der havde et videncenter¹³. Videncenterfunktionen var her en arbejds måde, som var indarbejdet i institutionen, og med videnarbejdet tæt knyttet til uddannelserne blev det nemmere at omsætte viden i uddannelserne¹⁴. Men samtidig var det en svaghed ved denne organisering, at opbygning af viden inden for en særlig spidskompetence var vanskelig. Erhvervsakademiernes strategier i dag viser, at institutionerne nu prioriterer at supplere de uddannelsesnære faglige videncenter med nationale videncentre i selvstændige og synlige organiseringer.

For professionshøjskolerne ses en modsatrettet tendens: Professionshøjskolerne valgte i højere grad fra starten at etablere selvstændige og synlige videncenter, som var organisatorisk udskilt fra den eksisterende organisation. I dag ses på flere professionshøjskoler, at man flytter den organisatoriske forankring af videncenterfunktionen ind i

uddannelsernes fagmiljøer for at komme tættere på undervisningen. Det skal give bedre mulighed for at inddrage undervisere og studerende i videnarbejdet og fremme omsætningen af viden i uddannelserne. Samtidig satser man på at styrke nationale videncentre for at opretholde videnarbejde inden for sektorens spidskompetencer i samarbejde mellem professionshøjskoler.

Mangeartede aktiviteter og produkter

Det fremgår af institutionernes redegørelser om strategier for videnarbejdet, at de prioriterer et bredt spektrum af forskellige aktivitetstyper. Institutionerne er også blevet bedt om at beskrive eksempler på faglige videncenter, som efter deres vurdering er særligt vellykkede. EVA har modtaget over 50 beskrivelser af vellykkede faglige videncenter, som vil blive behandlet nærmere i en senere fase i EVA's undersøgelse og indgå i den afsluttende rapport.

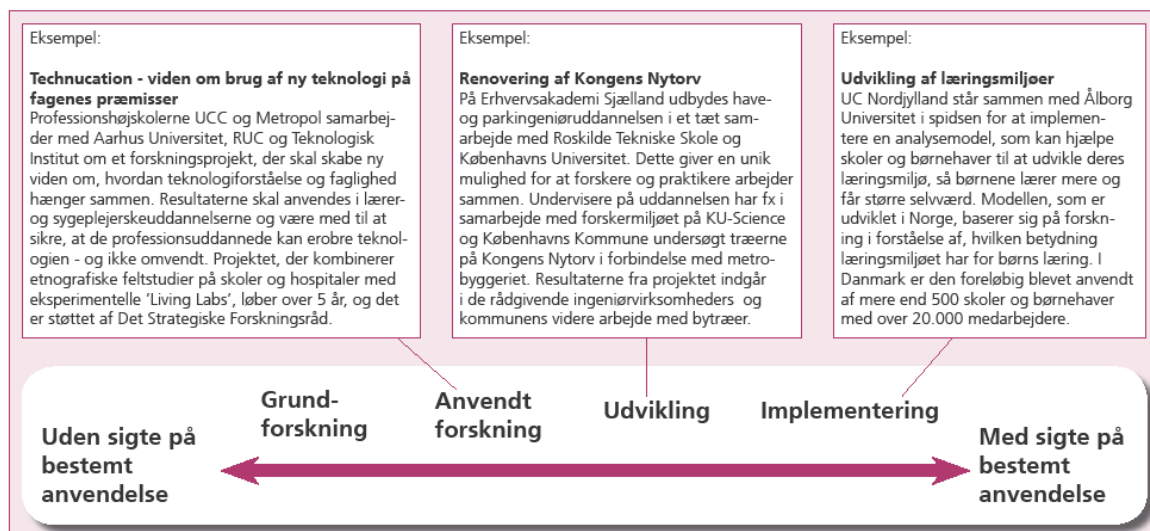
Her skal det blot kort nævnes, at institutionernes beskrivelser viser, at der gennemføres meget varierede aktiviteter i videnproduktionen og i omsætningen af viden i uddannelser og undervisning. Videnprodukterne er også mangfoldige fra eksempelvis seriøse spil (læringsspil) i sundhedsplejen, der kan hjælpe patienter med at få et bedre liv, til mere klassiske forskningsartikler og publikationer, konsulenttydelser og omsætning af ny viden i uddannelser og udvikling af nye efteruddannelsesforløb.

I figur 4 vises nogle enkelte konkrete eksempler på professionshøjskoler og erhvervsakademiernes forskellige videnproducerende aktiviteter. I figuren tages afsæt i, at forsknings- og udviklingsarbejde i princippet kan være orienteret mod mere eller mindre konkrete formål og behov. I den ene ende af spektret er universiteters grundforskning, fx medicinsk grundforskning i cellers surhedsgrad, hvor det at søge viden bliver et mål i sig selv, dvs. uden bestemt sigte på anvendelse. I den anden ende af spektret er implementering af løsninger på bestemte problemstillinger.

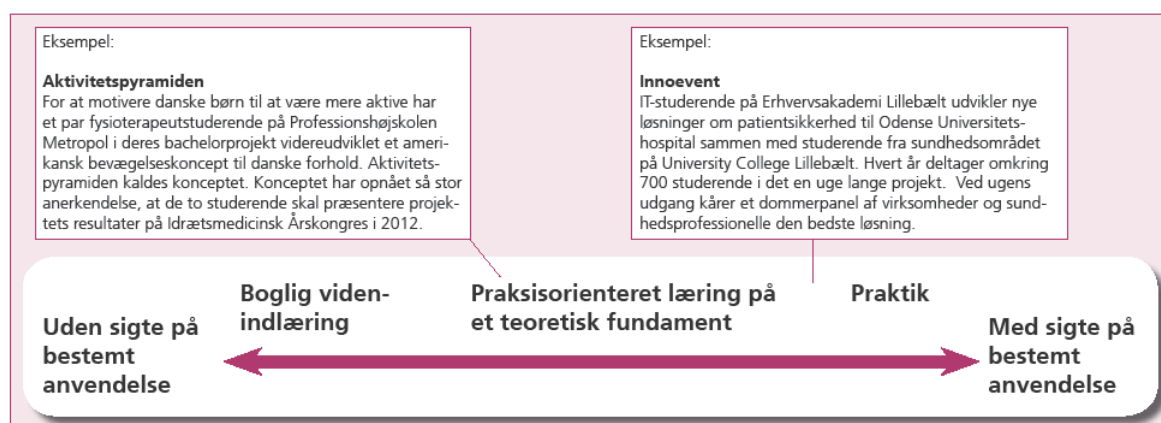
I figur 5 vises på en tilsvarende skala fra viden uden bestemt anvendelsessigte til behovsorienteret viden med sigte på en bestemt anvendelse et par konkrete eksempler på, hvordan en kombination af teoretisk og praktisk viden omsættes i institutionernes uddannelser og undervisning.

¹³ Pluss Leadership, 2006: *Analyse af videncenter – statusrapport om resultater og erfaringer*.

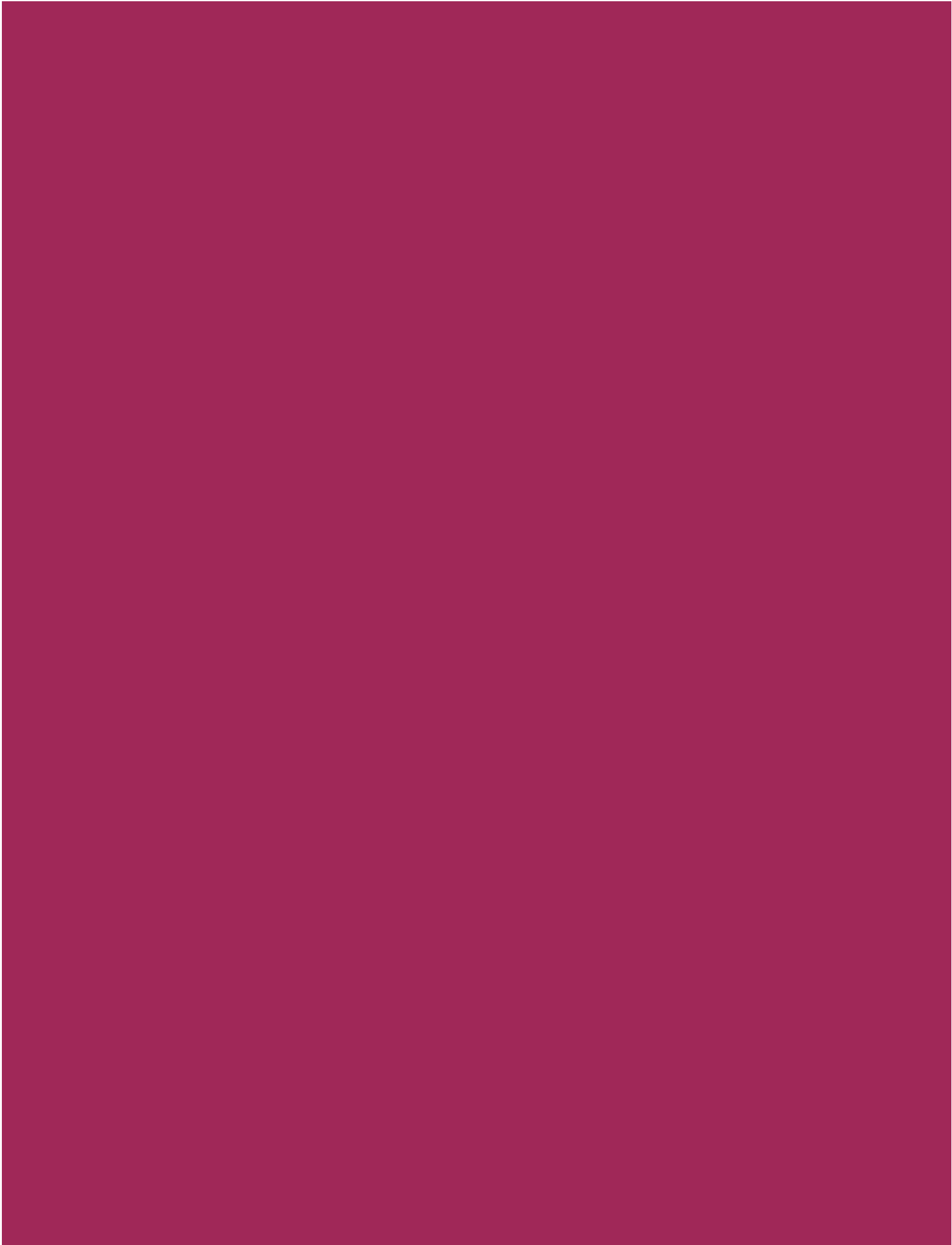
¹⁴ Danmarks Evalueringsinstitut, 2009: *Videncenter på erhvervsakademier og professionshøjskoler*. Evaluering af 21 videncenter støttet af Undervisningsministeriets pulje til udvikling af videncenter.

Figur 4. Eksempler på videnproduktion

Figur 5. Eksempler på omsætning af viden i uddannelser og undervisning

Særlige muligheder og barrierer for et stærkt videngrundlag

På en række punkter ser institutionerne, at der er et uudnyttet potentiale for at videreudvikle videncenterne. Institutionerne fremhæver deres særlige position i forhold til arbejdsmarkedet og deres viden og erfaringer som et væsentligt afsæt for at bidrage til udvikling og vækst. Begge sektorer giver desuden udtryk for høje ambitioner. Mulighederne ses især i, at institutionerne i dag er etableret som større og fagligt bredere institutioner med stærkere forudsætninger for strategisk ledelse og for at opbygge stærke faglige videncenter. Barriererne ses især i de rammebetingelser, institutionerne er givet. At udviklingsbaseret har erstattet forskningstilnærmelse, synes ikke at have løst problemerne med asymmetri og barrierer for reelt samarbejde i den videregående uddannelsessektor og for at skabe anvendt forskningsviden.

Institutionernes strategier og planer afspejler et blik for forskellige mulige prioriteringer og indsatser, der kan gøres i bestræbelserne på at realisere visionerne: at opbygge partnerskaber og samarbejdsrelationer, at fokusere strategisk både på at skabe ny viden og på at styrke vidensomsætning i uddannelserne og at styrke institutionernes interne kapacitet bl.a. gennem ph.d.-forløb er nogle af de centrale områder, som institutionerne arbejder strategisk med. Dette blev præsenteret i det tidligere kapitel om institutionernes visioner og strategier.

I forlængelse heraf præsenteres kort i dette kapitel de særlige potentialer i form af muligheder og barrierer, som institutionerne ser for at videreudvikle deres videncenter. Tværlæsning af institutionernes redegørelser viser, at mulighederne og barriererne befinder sig på forskellige niveauer fra institutionernes generelle rammebetingelser til interne organisatoriske forhold og mere praktiske udfordringer af logistisk karakter. Kapitlet er baseret på forhold og problemstillinger, som insti-

tutionerne påpeger, bl.a. i deres redegørelser til EVA, og nuanceres af tidligere undersøgelser, herunder Damvads undersøgelse gennemført for DEA, FTF og Professionshøjskolernes Rektorkollegium af professionshøjskolernes innovationspotentiale¹⁵ og AKFs undersøgelse for Dansk Magisterforening af professionshøjskolernes udviklingsforpligtelse, vidensbaseret og videncenterfunktion¹⁶.

Potentiale i institutionernes praksisnærhed

Både professionshøjskolerne og erhvervsakademierne fremhæver det særlige kendskab til udfordringerne i professioner og erhverv, som de har opnået gennem deres praksisnære uddannelser med tætte relationer til arbejdsmarkedet, som et centralt afsæt for at kunne udfordre med ny relevant viden og bidrage til at løse problemer. De professions- og erhvervsrettede institutioner har opbygget særlige erfaringer med at bringe viden

¹⁵ Damvad, 2012: *Professionshøjskolerne. Et potentiale for innovation.*

¹⁶ AKF, 2012: *Professionshøjskolernes udviklingsforpligtelse, vidensbaseret og videncenterfunktion.*

fra de forskellige aktører i spil – viden fra praksis, forskning og uddannelserne – og i samarbejde udvikle anvendelsesorienteret viden.

Erhvervsakademierne fremhæver, at systematisk videnarbejde er et nyt og uopdyrket felt i en stor del af de små og mellemstore private virksomheder, som de især retter sig imod. I den sammenhæng er det centralt, at institutionerne kan trække på deres praksisnære erfaringer i udviklingen af faglige videncenter. Der peges især på, at institutionernes kan trække på de kontaktnet, de allerede har etableret i forbindelse med det løbende samarbejde med praktikvirksomheder, udbuddet af voksen- og videreuddannelser for erhvervenes medarbejdere og de studerendes afgangsprojekter, som typisk gennemføres i samarbejde med en case-virksomhed.

Det er også et rationale i lovgrundlaget, at de professions- og erhvervsrettede institutioner har et særligt potentiale for at udvikle anvendelsesorienteret viden i kraft af deres praksisnære uddannelsesopgaver, og at det potentiale skal bringes i anvendelse.

I Damvads undersøgelse af professionshøjskolernes innovationspotentiale¹⁷ fremhæves det, at institutionernes stærke fundering i praksis giver dem mulighed for at bringe innovationsaktører sammen og derved bidrage til at skabe samspil mellem forskningsdrevne og praksisdrevne innovation.

Professionsuddannelsernes særlige rolle på arbejdsmarkedet, påpeges også af direktører i kommuner og på sygehuse, som EVA har interviewet i efteråret 2011 som led i en undersøgelse af behov for og relevans af at indføre professionsmasteruddannelser som ny uddannelsesstype i Danmark¹⁸. Arbejdsgiverne påpegede, at der på nogle fagområder, fx sundhedsområdet, ikke er andre end de professionsuddannede til at initiere udvikling i professionen, bl.a. fordi fagområderne mangler bevågenhed og interesse fra andre faggrupper. Spørgsmålet om, hvor meget udvikling fagområderne har behov for, var der derimod forskellige vurderinger af blandt arbejdsgiverne, som derfor heller ikke var enige om, hvorvidt der er behov for en professionsuddannelse på det højere niveau, som en professionsmasteruddannelse repræsenterer. Men arbejdsgiverne tegner et generelt billede af, at der er en særlig opgave for professionshøjskolerne med at dække behovet for relevant viden inden for særlige professions-specifikke fagfelter, fordi de ikke dækkes af andre faggrupper.

¹⁷ Damvad, 2012: *Professionshøjskolerne. Et potentiale for innovation.*

¹⁸ Danmarks Evalueringsinstitut, 2011: *Behov og relevans af professionsmasteruddannelser.*

Potentiale i anvendt forskning tæt på uddannelserne

Da udviklingsbaseret i 2008 erstattede begrebet forskningstilknytning for professionshøjskolerne, var det en intention, at institutionerne i højere grad skulle indgå i forskningssamarbejde med universiteterne. Dette skulle medvirke til at skabe relevant anvendt forskningsviden, og til at denne viden blev inddraget i uddannelser og undervisning.

Efter professionshøjskolesektorens vurdering har indførelsen af begrebet udviklingsbaseret dog ikke løst de problemstillinger, som den var møntet på at løse i forhold til at reducere barrierer for forskningssamarbejde og skabe anvendt forskningsviden.

Samarbejde med universiteter

En barriere for samarbejdet med universiteter, som professionshøjskolesektoren særligt fremhæver, er, at universiteterne ikke er underlagt et lovpligtigt krav om at samarbejde med de professions- og erhvervsrettede institutioner svarende til det krav, som loven stiller til de professions- og erhvervsrettede institutioner. Professionshøjskolerne har allerede i dag etableret en række partnerskaber med universiteter, men nogle professionshøjskoler fremhæver, at partnerskaberne ikke fungerer optimalt, da samarbejdsforpligtelsen ikke er gensidig.

Det kan i den forbindelse nævnes, at regeringens redegørelse om større sammenhæng i det videregående uddannelsessystem¹⁹ påpeger, at der skal udvikles nye modeller for, hvordan institutionerne øger forsknings- og videnarbejdet gennem gensidigt forpligtende aftaler.

Forskningens dækningsgrad og relevans

Professionshøjskolerne peger på, at det vil være et skridt i den rigtige retning at indføre lige og gensidigt forpligtende lovkrav om samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler. Men samtidig argumenterer de for, at det ikke i sig selv vil ændre ved, at opbygningen af anvendelsesorienterede forskningsmiljøer grundlæggende er i et afhængighedsforhold til universiteterne. At dette er et problem, skyldes ifølge professionshøjskolerne, at universiteterne kun i begrænset grad bedriver anvendt forskning inden for professionsområderne. Et lovkrav om samarbejde vil derfor ikke i sig selv sikre, at der vil ske forskning i, med og for praksis.

Nogle professionshøjskoler peger i forlængelse heraf på, at forskningens dækningsgrad og relevans ikke er tilstrækkelig. Der tegnes et billede af to problemstillinger:

¹⁹ Regeringen, 2012: *Redegørelse om større sammenhæng i det videregående uddannelsessystem.*

dels at forskningen på nogle fagområder er for begrænset, og dels at der er risiko for, at den forskning, der gennemføres, ikke er tilstrækkelig relevant, fordi den gennemføres på afstand af de uddannelser og professionsudøvere, som skal anvende resultaterne.

Professionshøjskolerne uddyber, at forskning inden for professionsområderne ikke prioriteres af universiteterne, og at det netop er baggrunden for, at professionshøjskolerne generelt prioriterer det højt at opbygge deres kapacitet, bl.a. gennem professionsrettede ph.d.-uddannelsesforløb.

Som eksempel på et område, hvor forskningen er meget begrænset, og hvor en professionshøjskole har den første ph.d.uddannede, nævnes radiografområdet.

I det foreliggende materiale fra institutionerne uddybes spørgsmålet om begrænset forskningsdækning ikke yderligere. På grundlag af andre undersøgelser kan nævnes problemstillinger på det pædagogiske område, undervisningsområdet og sundhedsområdet.

På pædagogområdet peger følgegruppen bag evalueringen af pædagoguddannelsen²⁰ på et behov for, at forskning på professionens områder styrkes, og samtidig anbefales det, at forsknings- og udviklingsarbejdet sker tættere på uddannelserne.

Følgegruppen for en ny læreruddannelse²¹ fremhæver, at der på læreruddannelsen er vanskeligheder med at inddrage forskning i undervisningen, og den anbefaler, at professionshøjskolerne skal have ret til og mulighed for at bedrive egen forskning parallelt med strategiske samarbejder med relevante forskningsinstitutioner, og at der stilles øgede krav til undervisernes kompetencer. Følgegruppen bemærker, at det ikke er øget grundforskning, der er behov for, men forskning, der tager udgangspunkt i praksis. Man vurderer derfor, at professionsforskning eller praksisrelateret forskning er mere egnede begreber.

Hvad angår sundhedsområdet, fremhæves dette af kommunale og regionale arbejdsgivere som et felt hvor initiering af udvikling i særlig grad er overladt til de professionsuddannede faggrupper²².

²⁰ Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte for Følgegruppen for pædagoguddannelsen, 2012: *En styrket pædagoguddannelse – anbefalinger fra Følgegruppen for pædagoguddannelsen*.

²¹ Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte for følgegruppen for ny læreruddannelse, 2012: *Deregulering og internationalisering – evaluering og anbefalinger om læreruddannelsen af 2006*.

²² Danmarks Evalueringsinstitut, 2011: *Behov og relevans af professionsmasteruddannelser*

Potentiale i mere tydelig rolle

Ifølge professionshøjskolesektoren indebærer begrebet udviklingsbaseret vanskeligheder med at opnå den anerkendelse, som skal til for at indgå i vigtige samarbejdsrelationer om udvikling af professionsviden både i nationale og i internationale sammenhænge.

Begrebet udviklingsbaseret er ikke på samme måde som forskningsbaseret et begreb, som i sig selv rummer en bestemt anerkendelse. Der er ikke etableret et særligt meriteringssystem for den viden, som de professions- og erhvervsrettede institutioner skal producere, og videnproduktionen skal heller ikke nødvendigvis vurderes efter anerkendte forskningsmæssige kriterier.

Det fremgår af Damvads undersøgelse²³, at professionshøjskolerne har en utydelig rolle i forsknings- og innovationssystemet. Potentielle samarbejdspartnere er derfor ikke i tilstrækkelig grad opmærksomme på professionshøjskolerne som videnaktør, og professionshøjskolerne får ikke bragt deres kompetencer og erfaring effektivt i spil.

Udviklingsbaseret er et særligt dansk begreb, og det forstærker ifølge professionshøjskolerne problemet med, at deres rolle er utydelig.

Selve den binære struktur genfindes i nogle af de lande, Danmark almindeligvis sammenligner sig med, i form af en opdeling med højskoler og universities of applied sciences, som udbyder professions- og erhvervsrettede uddannelser og udfører anvendt forskning og udvikling, og en universitetssektor, som udbyder uddannelser og varetager forskning inden for traditionelle universitære faglige discipliner. Det gælder fx Holland. Men i de lande kan eller skal de videregående uddannelsesinstitutioner alle selvstændigt udføre forskning, som skal leve op til almindelige forskningskriterier²⁴.

Potentiale i kompetenceudvikling og stillingsstruktur

Nogle professionshøjskoler peger på, at stillingsstrukturerne rummer et potentiale. Det fremhæves som en væsentlig problemstilling, at institutionerne i dag har en stillingsstruktur med adjunkt- og lektorstillinger, der kun delvist understøtter muligheden for at øge sektorens forsknings- og udviklingskompetencer.

²³ Damvad, 2012: *Professionshøjskolerne. Et potentiale for innovation*.

²⁴ Danmarks Evalueringsinstitut, 2011: *Behov og relevans af professionsmasteruddannelser*.

Danmarks Evalueringsinstitut, 2005: *CVU-strukturen i andre lande – Norge, Finland, Nederlandene og Tyskland*.

Ifølge Professionshøjskolernes Rektorkollegiums forskningspolitiske strategi er det en væsentlig barriere, at der findes meget få vertikale specialiserings- og karriereveje på professionshøjskolerne. Institutionerne vurderer ikke, at stillingsstrukturen i dag giver mulighed for at sikre en attraktiv progression og specialisering, og at det gør det vanskeligt for institutionerne at fastholde talenter og forskningsmeriterede undervisere.

Potentiale i videreuddannelser

Både professionshøjskoler og erhvervsakademier fremhæver betydningen af erhvervs- og professionsrettede overbygnings- eller videreuddannelser til grunduddannelserne. Ifølge institutionerne giver relevante videreuddannelser på institutionen med samme praksisnærhed som grunduddannelsernes et stærkt grundlag for at videreudvikle de faglige videnmiljøer.

Erhvervsakademierne fremhæver betydningen af deres udbud af overbygningsuddannelser på bachelorniveau til erhvervsakademiuuddannelserne inden for de tekniske og merkantile fagområder.

Professionshøjskolerne fremhæver den betydning, som eventuel indførelse af en professionsmasteruddannelse som ny uddannelsesstype kunne få som grundlag for at udvikle det professionsbaserede videngrundlag yderligere.

Regeringens redegørelse om større sammenhæng i det videregående uddannelsessystem berører også videreuddannelsesområdet:

”Der igangsættes et udviklingsarbejde på masterområdet, hvor brugernes behov er i fokus, og hvor udbuddet ikke nødvendigvis afspejler det ordinære uddannelsessystem.” (Regeringen, 2012: Redegørelse om større sammenhæng i det videregående uddannelsessystem).

Potentiale i forudsigelige rammer og langsigtet finansieringsstrategi

Både professionshøjskoler og erhvervsakademier peger på, at opgaven med at opbygge stærke videnmiljøer fordrer en langsigtet indsats, og at der derfor kunne være et væsentligt potentiale i en mere langsigtet finansieringsstrategi. Institutionerne vurderer, at en langsigtet finansieringsstrategi har afgørende betydning for muligheden for strategisk ledelse og for at kunne opbygge den fornødne kapacitet i de faglige videnmiljøer, der kan sikre udvikling og kvalitet i videnarbejdet.

På erhvervsakademiorådet, hvor man ikke modtager globaliseringsmidler eller andre særskilte tilskud til systematisk videnarbejde, fremhæver nogle enkelte af institutionerne, at det er en særlig udfordring at trække midler ud af undervisningstaxametertilskuddene til andre formål end direkte undervisning.

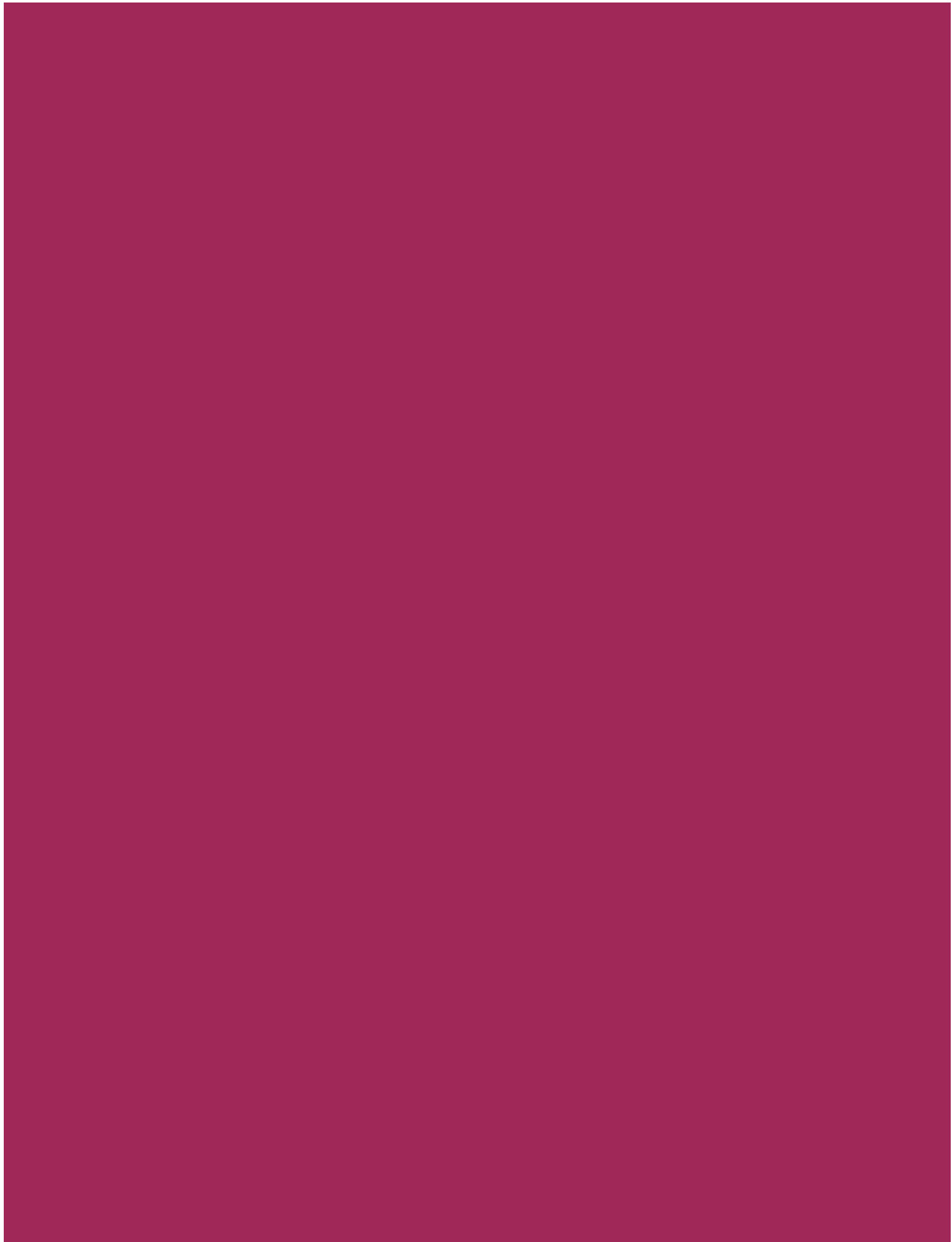
I AKFs undersøgelse²⁵ uddybes, hvad det betyder, at professionshøjskolernes primære finansieringskilde til videnarbejdet består af midlertidige puljemidler, i de seneste år globaliseringsmidlerne. Undersøgelsen viser, at ad hoc-bevillinger giver vanskelige vilkår for at opbygge stærke faglige videnmiljøer, fordi det ikke er muligt for institutionerne at iværksætte langsigtede udviklings tiltag og sikre kontinuitet. I undersøgelsen peges også på, at ad hoc-bevillinger ofte er en afgørende barriere for, at undervisere kan blive involveret i videnarbejdet. Dette forklares med, at det i forvejen er vanskeligt at trække undervisere ind i videnopgaver midt i et undervisningsår eller semester, og at ustabile bevillinger øger de logistiske udfordringer, der er med at kombinere forskellige planlægningshorisonter i en projektorganisation og en uddannelsesorganisation. Det indebærer derfor en risiko for, at udviklingsmiljøer bliver isoleret fra uddannelsesmiljøerne.

Potentiale i institutionsorganiseringer

Især erhvervsakademierne fremhæver betydningen af, at de nu er tæt på at få deres formelle institutionsorganisering på plads. Det giver rektor en ny grundlæggende mulighed for ledelse, at institutionerne får egne ansatte undervisere og videnmedarbejdere. I de tidligere organiseringer, som flertallet af erhvervsakademierne havde, gik rektors indflydelse via de selvstændige ledelser på de erhvervsskoler, som varetog den udlagte undervisning, og hvor undervisere og videnmedarbejdere var ansat.

Professionshøjskolerne, som blev etableret nogle år inden de fleste af erhvervsakademierne, peger også på betydningen af de institutionelle rammer. Professionshøjskolerne er i dag etableret som meget større og fagligt bredere institutioner end de tidligere CVU'er, og de institutionelle rammer fremhæves som et godt fundament for at opbygge stærke faglige videnmiljøer og for at understøtte arbejdet på strategisk ledelsesniveau.

²⁵ AKF, 2012: *Professionshøjskolernes udviklingsforpligtelse, videnbase-ring og videncenterfunktion.*

Bilag: Regelgrundlag og særlige kilder

Relevant regelgrundlag:

- Lovbekendtgørelse nr. 882 af 2011 om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser.
- Lovforslag nr. 25 af 2007 om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser.
- Lovbekendtgørelse nr. 849 af 2009 om professionshøjskoler for videregående uddannelser.
- Lovforslag nr. 188 af 2006 om professionshøjskoler for videregående uddannelser.
- Lovbekendtgørelse nr. 850 af 2009 om erhvervsakademier for videregående uddannelser.
- Lovforslag nr. 47 af 2007 om erhvervsakademier for videregående uddannelser.
- Bekendtgørelse nr. 636 af 2009 om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser
- Bekendtgørelse nr. 684 af 2008 om akkreditering og godkendelse af erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser mv.

Kilder til figur 3:

(i kronologisk rækkefølge svarende til figuren)

- Undervisningsministeriets Databank.
- Danske Erhvervsskoler – Lederne:
<http://www.danskeerhvervsskoler.dk/sektoren/uddannelserne/erhvervsakademiuddannelserne/>
- Undervisningsministeriet, 2009: *Sektorregnskab for erhvervsakademierne 2009*.
- Undervisningsministeriet, august 2008: Vejledning til erhvervsskolerne.
- Undervisningsministeriet, 2008: *Identitet, arbejdsmarked og rekruttering – de nye erhvervsakademier og professionsbacheloruddannelser*.
- Lovforslag nr. 188 af 2006 om professionshøjskoler for videregående uddannelser.
- Undervisningsministeriet, 2005: *Styringsanalysen – analyse af uddannelsesområdets styringssystem*.
- Undervisningsministeriet, 2002: Uddannelse nr. 5, 2002.
- Undervisningsministeriet, 2001: *Redegørelse om erhvervsakademier som led i udviklingen af erhvervsskoler*.
- Undervisningsministeriet, 1998: *Institutionsredegørelse*.

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø

T 35 55 01 01
F 35 55 10 11

E eva@eva.dk
H www.eva.dk

Danmarks Evalueringsinstitut udforsker og udvikler kvaliteten af dagtilbud for børn, skoler og uddannelser. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

Læs mere om EVA på vores hjemmeside, www.eva.dk.
Her kan du også downloade alle EVA's udgivelser
– trykte eksemplarer kan bestilles via en boghandler.

Strategier for viden

© 2012 Danmarks Evalueringsinstitut

Foto

Mette Bendixsen
Thomas Søndergaard

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

ISBN: 978-87-7958-672-7